

SAMHÄLLSEKONOMISK VINST, KOMMUNAL RISK

- LÄRDOMAR FRÅN DEN GRÖNA OMSTÄLLNINGEN OCH
FÖRSVARSSÄTTSNINGAR I VÄSTERNORRLAND

Uppdragsinformation

Uppdragsnamn	Samhällsekonomisk analys av investeringar i Västernorrland
Uppdragsnummer	10374569
Författare	Anders Axelsson, Per Lindberg
Datum	2025-06-05

Kund

Region Västernorrland

Konsult

WSP
WSP Sverige AB
Org nr: 556057-4880
wsp.com

Kontaktpersoner

Anders Axelsson, seniorkonsult, WSP
E-post: anders.axelsson@wsp.com

INNEHÅLL

SAMMANFATTNING	4
1. INLEDNING	6
1.1 UPPDRAGETS SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	7
1.2 DISPOSITION	8
1.3 METOD	9
1.4 INVESTERINGAR	10
2. GRÖN STRUKTUROMVANDLING OCH EN OSÄKER OMVÄRLD	12
3. NULÄGESBILD FÖR VÄSTERNORRLAND	16
4. SCENARIOANALYS	25
4.1 BASSCENARIO 2020 – 2035	25
4.2 INVESTERINGSSCENARIO 2020 – 2035	28
4.3 INFLYTTNINGSSCENARIO 2020 – 2035	32
5. REGIONALEKONOMISK ANALYS	36
5.1 EFFEKTER PÅ BRP, EXPORT OCH SYSSELSÄTTNING	36
5.2 KOMMUNAL OCH STATLIG KONSUMTION	37
5.3 SKATTEEFFEKTER	38
5.4 BOSTÄDER	39
5.5 AVSLUTANDE DISKUSSION	39
6. ANSVARSFÖRDELNINGEN MELLAN STAT OCH KOMMUN	40
6.1 EN NY SITUATION HAR UPPSTÅTT	40
6.2 NY STRATEGI FÖR "GIGAINVESTERINGAR"	41
6.3 FINANSIERINGSFRÅGAN	42
7. AVSLUTANDE DISKUSSION	44
8. REFERENSER	46
9. BILAGA – RAPS-MODELLEN	51

SAMMANFATTNING

Vi står inför en betydande grön strukturomvandling, där EU:s mål om nollutsläpp av växthusgaser till 2050 och Sveriges mål om nettoutsläpp till 2045 spelar en central roll. Med nuvarande politik släpps de sista utsläppsrätterna inom EU ETS troligen år 2039 och för fossila drivmedel inom ETS 2 några år senare. Detta innebär att det är brådskande för industri, fordonsindustri, flyg och fartyg att ställa om fort. Samtidigt har den geopolitiska situationen förändrats snabbt, med krig i Europa, försämrade internationella relationer och ett globalt handelskrig som påverkar energitillgång, försvar och industriell produktion. Frågor om tillgång på energi, strategiska råvaror och betydelsen av egen generell industriell och försvarsindustriell produktion har kommit allt högre upp på den politiska agendan.

Denna rapport presenterar en samhällsekonomisk analys av vilka effekter de stora satsningarna på grön industri, försvarsindustri och försvar i Västernorrland kan få för Sveriges och Västernorrlands ekonomi, jämfört med ett business as usual-scenario. I rapporten analyseras också några av de avgörande frågorna som måste hanteras för att Sverige som helhet ska kunna genomföra den gröna strukturomvandlingen på ett effektivt sätt och komma ut som vinnare när omställningen är gjord. Primärt fokuseras på frågor kring riskdelningen och fördelningen mellan skatteintäkter samt kostnader mellan kommun och stat.

Sverige, särskilt norra delen, har blivit centrum för stora investeringsplaner inom teknikområden som batteritillverkning, vätgas, fartygs- och flygbränsle, grönt stål och fossilfri konstgödsel. Dessa industrisatsningar, som saknar motstycke i modern svensk industrihistoria, innebär både stora möjligheter och risker. Samtidigt expanderar försvaret drastiskt och försvarsindustrins orderingångar har ökat och kommer att fortsätta öka de närmaste åren. För många orter som över tid minskat i befolkning och där resurser och samhällsservice gradvis minskat är detta en disruptiv utveckling och en total omsvängning av förutsättningar som innebär både omvälvande möjligheter och stora utmaningar.

Västernorrland, som ofta hamnat i skuggan av investeringar som sker i Norrbotten och Västerbotten, står inför investeringar i liknande storlek och betydelse och som därmed också kräver stora samhällsomställande åtgärder och stora offentliga investeringar. Detta gäller både investeringar för att etableringarna ska bli av (t.ex. site-specifik infrastruktur) men också nödvändiga kringliggande funktioner (kompetensförsörjning, service, och bostäder).

Västernorrland har flera komparativa fördelar i både den gröna omställningen och i den upprustning som nu ska genomföras inom totalförsvaret. Detta inkluderar tillgång till förnybar energi till konkurrenskraftiga priser, en lång industritradition med världsledande bolag, och stora tillgångar på biomassa samt ett strategiskt geografiskt läge. Dessa faktorer har lett till stora investeringsplaner i både befintlig basindustri och nya företag. Samtidigt finns utmaningar som långa avstånd och demografiska förutsättningar som försvårar kompetensförsörjningen.

Scenarioanalysen som tagits fram i denna rapport visar att om de planerade investeringarna genomförs, kommer Västernorrland att erfara betydande positiva demografiska och ekonomiska förändringar. Investeringarna kan också få stor betydelse för Sveriges ekonomi, konkurrenskraft, försvarsförmåga samt roll i den framväxande gröna ekonomin. Scenarioanalysen visar att om de aviserade investeringarna genomförs som planerat kommer effekterna bli betydande jämfört med basscenariot (som utgår från en utveckling utan investeringarna):

- **Sysselsättning:** Näringslivets satsningar och nödvändiga offentliga investeringar kommer skapa 14 000 fler arbetstillfällen år 2035
- **Inflyttning:** Den ökade efterfrågan på arbetskraft och kompetens kommer kräva en inflyttning av 19 000 personer fram till 2035
- **BNP-effekt:** Satsningarna innebär att bruttoregionprodukten (BRP) i Västernorrland blir 19 miljarder kronor högre och BNP nästan 24 miljarder kronor högre år 2035
- **Exporteffekt:** Västernorrlands export väntas öka med 80 procent år 2035
- **Bostadsbehov:** Det kommer behövas 1 000 fler bostäder per år fram till 2035
- **Skatteintäkter:** Kommunerna i Västernorrland får 772 miljoner kronor och staten får 6 292 miljoner kronor högre skatteintäkter år 2035

Den positiva utveckling som framträder i scenarioanalysen framkallas dock inte av sig själv. För att dessa positiva effekter ska realiseras krävs samordnade insatser från olika samhällsaktörer. I dagsläget vilar ett tungt ansvar på etableringskommunerna, ofta små med begränsade resurser, att först och främst göra stora investeringar för att kunna attrahera företagsetableringar, men sedan också för att kunna skapa förutsättningar för att attrahera den arbetskraft och kompetens som näringslivet förutsätter (bostäder, service, kultur med mera).

Etableringskommunerna står alltså inför stora utmaningar med att genomföra nödvändiga investeringar, och det är, givet statens uppsatta mål och framtagna nationella strategier kring den gröna industriomställningen och upprustningen, rimligt att staten stöttar kommunerna i detta arbete. Särskilt med tanke på att resultaten från denna analys visar att kommunerna endast får cirka 10 procent av de framtida skatteintäkterna från investeringarna, medan staten erhåller cirka 90 procent.

Detta fördelningsproblem kan leda till att kommunerna inte har tillräckliga incitament att genomföra nödvändiga investeringar för att locka etableringar, vilket kan försvåra både den gröna omställningen och upprustningen av totalförsvaret. I och med att kommunerna bär största delen av de kostnader och den risk som uppstår, finns också en risk att kommunerna inte är tillräckligt uthålliga i sitt val av etablerande företag, och tvingas välja företagsetableringar med lägre risk men med mindre samhällsekonomiskt eller strategiskt värde för Sverige, än om staten burit en större del av omkostnader och risk. Risken är att kommunerna gör, utifrån sina förutsättningar, sunda ekonomiska val, men som inte nödvändigtvis är optimala för Sverige som helhet. Utöver detta är det också rimligt, givet att vi befinner oss i en omfattande och tidsatt strukturomvandling, att staten tar ett större ansvar för att minska företagens och kommunernas risk, genom att stödja dessa satsningar med en mer aktiv statlig industripolitik.

För att hantera dessa utmaningar föreslår vi i denna rapport att en statlig myndighet, eller en oberoende utredning, får i uppdrag att utreda hur en klassificering för strategiska investeringar kan införas och hur ansvar, risktagande och skatteinkomster bättre kan fördelas mellan stat, region och kommuner för att attrahera fler större investeringar till Sverige och genomföra den gröna strukturomvandlingen på ett framgångsrikt sätt.

1. INLEDNING

Industrisatsningarna i norra Sverige – förutsättningar, osäkerheter och industripolitikens återkomst

Den tilltagande klimatkrisen har lett till politiska beslut om omfattande satsningar på en grön struktumvandling. EU-kommissionen har lagstiftat om att minska sina utsläpp med 55 procent till 2030 och nå klimatneutralitet 2050.¹ För att nå målet krävs strukturella förändringar av stora delar av ekonomin. Att det finns ett så tydligt slutmål (och slutår) innebär att den nationella politiken behöver ta en mer aktiv roll jämfört med tidigare struktumvandlingar. Detta inte minst då klimatomställningen inte är lika tydligt förenad med direkta ekonomiska vinster.²

På kort tid har norra Sverige blivit ett centrum för den pågående gröna omställningen. Störst uppmärksamhet har de stora aviserade industrisatsningarna i Norrbotten och Västerbotten fått. Men stora satsningar planeras också på flera andra platser, inte minst i Västernorrland.

I den gröna struktumvandlingen har norra Sverige flera komparativa fördelar. Rika tillgångar på naturresurser, låga energipriser relativt övriga delar av Sverige och andra EU-länder samt stor potential för utbyggnad av fossilfri kraftproduktion. Detta ger norra Sverige konkurrensfördelar för fortsatt lokalisering av elintensiv basindustri och nya branscher (batteritillverkning med mera) relativt övriga EU-länder.³

Västernorrland är också en nyckelregion i Sveriges förstärkta satsningar på försvar och försvarsindustri. Regionen uppvisar flera strategiska fördelar, däribland god tillgång till förnybar energi, en stark industriell bas med hög teknologisk kompetens samt ett geografiskt läge som är av central betydelse för både nationell logistik och försörjningsberedskap. Dessa egenskaper gör Västernorrland särskilt lämpat för etablering och expansion av verksamheter med koppling till försvarssektorn.^{4 5}

I en tid då ökad självförsörjningsgrad och robusta försörjningskedjor är av avgörande betydelse för nationell säkerhet, utgör Västernorrland en strategisk resurs i uppbyggnaden av ett modernt och motståndskraftigt totalförsvar. De investeringar som nu planeras i regionen förväntas inte enbart bidra till ökad försvarsförmåga, utan även till långsiktig ekonomisk utveckling och stärkt samhällsresiliens.

Flera av de stora investeringar som aviserats från näringslivet bedöms kunna generera stora ekonomiska tillskott för berörda kommuner och regioner men också till Sveriges BNP totalt.⁶ I andra fall är de direkta ekonomiska vinsterna sannolikt mer begränsade samtidigt som klimatvinsterna är stora.

Samtidigt innebär struktumvandlingen osäkerheter och risker. Vilka projekt som kommer genomföras fullt ut är svårt att bedöma då investeringshorisonterna i vissa fall kan vara 10 år eller mer.⁷ Northvolts konkurs tidigare i år, och LKAB:s signaler om att tidigare planer på storskalig vätgasproduktion skjuts på framtiden, har ytterligare spätt på diskussionen om osäkerheten i en del av dessa megasatsningar.^{8 9}

---

¹ [EU:s gröna giv - Europeiska kommissionen](#)

² [Politikens roll för näringslivets klimatomställning, Andersson, F., Bauer, F., Nilsson, L. SNS 2024](#)

³ [Rapport från ett skeende, Regeringskansliet, Peter Larsson 2024](#)

⁴ [FOI:s stöd till Försvarsmaktens förmågeinriktning 2022-2024 - slutrapport](#)

⁵ [Regeringen beslutar om investeringar i fyra regementen för att stärka Sveriges försvar](#)

⁶ [Industriomställningen och dess samhällsekonomiska effekter, McKinsey 2024](#)

⁷ [Ny kraft i norr, Tillväxtanalys 2024](#)

⁸ [Fem punkter som avgör om Stegra lyckas, Affärsvärlden 2025](#)

⁹ [LKAB tvekar om Hybrit – igen: "Har inte bråttom"](#)

Frågan om staten bör inta en mer aktiv roll i den gröna strukturomvandlingen har från en del håll mötts av kritik om att en aktiv industripolitik från EU eller statligt håll riskerar att snedvrider konkurrensen och att statliga medel används för att finansiera riskprojekt.

Andra debattörer menar omvänt att de stora risker som finns i att genomföra en storskalig grön strukturomvandling förutsätter en aktiv stat och någon form av industripolitik. Det finns också en diskussion om att världen snabbt är på väg in i en mer protektionistisk världsordning och där subventioner och aktiv industripolitik används för att påverka företagens investerings- och lokaliseringsbeslut.¹⁰

Satsningar i Västernorrland

Västernorrland är ett län där stora investeringar har kommunicerats från företag verksamma inom viktiga teknologier kopplade till den gröna omställningen. Detta samtidigt som det snabbt försämrade säkerhetspolitiska läget i Europa lett till politiska beslut om större försvarssatsningar i länet. De försvarspolitiska besluten har också inneburit en expansion inom försvarsindustrin i länet.

De stora aviserade industri- och försvarssatsningarna i Västernorrland innebär att kommunerna måste genomföra stora följdinvesteringar i infrastruktur, service, kultur och bostäder för att skapa förutsättningar för de planerade näringslivssatsningarna. Detta är områden som till stor del ligger inom kommunernas ansvarsområde.

Samtidigt är det rimligt att ställa frågan om det är enskilda, och i en del fall relativt små, kommuner med begränsade resurser som ska ta hela ansvaret och risken för att skapa förutsättningar för dessa investeringar. Den gröna strukturomvandlingen är på det stora hela initierad av politiska beslut på EU-nivå. Om det ska lyckas och genomföras med den hastighet som krävs behöver staten sannolikt ta ett betydligt större ansvar än hittills.

Med anledning av de aviserade investeringarna i länet och de risker och osäkerheter som finns kring enskilda satsningar har Region Västernorrland sett ett behov av att ett fördjupat kunskaps- och diskussionsunderlag som belyser vilka de samhällsekonomiska effekterna av satsningarna kan bli, vilka krav det ställer på länets kommuner och hur ansvar och risker ska fördelas mellan stat och kommuner. Underlaget har tagits fram av WSP på uppdrag av Region Västernorrland.

I nästa avsnitt beskrivs syftet och frågeställningarna som utgör grunden för analysen mer i detalj.

1.1 UPPDRAGETS SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Det övergripande syftet med följande rapport är att tillhandahålla ett kunskaps- och diskussionsunderlag som tar utgångspunkt i ett antal större industrisatsningar som aviserats i Västernorrlands län.

I uppdraget har en scenarioanalys genomförts i syfte att ge ett kvantitativt underlag för vilka effekter aviserade investeringar kommer ge på den regionala arbetsmarknaden samt samhällsekonomiska effekter på BNP, BRP, export, skatter och bostadsbyggande.

Scenarioanalysen består i praktiken av tre scenarier över den regionalekonomiska utvecklingen i Västernorrland fram till 2035:

- ett basscenario,
- ett investeringsscenario samt
- ett inflyttningsscenario.

---

¹⁰ [Industrisatsningarna i norra Sverige](#), IVA 2024

Analysen baseras på modellbaserade framskrivningar av utbud och efterfrågan på arbetskraft och kompetens i olika sektorer i Västernorrland samt ett antal ekonomiska indikatorer. De modellbaserade framskrivningarna har gjorts med hjälp av Regionalt analys- och prognosverktyg (Raps-modellen), se bilaga.

Resultaten från scenarioanalysen har i nästa steg utgjort grunden för att belysa frågan om ansvars- och riskdelning mellan stat och kommuner.

Följande frågeställningar utgör utgångspunkten för den samlade analysen.

1. Hur stora investeringar förväntas genomföras inom grön omställning och försvar i Västernorrland fram till 2030?
2. Hur många arbetstillfällen kan dessa investeringar uppskattas skapa, direkt och indirekt?
3. Hur mycket kan dessa investeringar beräknas bidra till BNP och BRP?
4. Hur stora skatteintäkter kan investeringarna komma att generera för staten, regionen och kommunerna i länet?

Baserat på frågeställningarna ovan diskuteras frågan om hur kostnader och risker fördelas mellan kommun, region och stat, samt om förändringar kring detta behövs för att möjliggöra en snabb och hållbar grön strukturomvandling.

1.2 DISPOSITION

I **kapitel 2** sammanfattas översiktligt vad den gröna omställningen betyder på nationell och regional nivå samt vilka likheter och skillnader som finns mot tidigare strukturomvandlingar. Vidare diskuteras vilka konsekvenserna kan bli nationellt och regionalt utifrån en osäkrare omvärld, ökad protektionism och risk för handelskrig.

I **kapitel 3** beskrivs utvecklingen i Västernorrland med avseende på befolkning, arbetsmarknad, näringsliv och regional ekonomi under perioden 2010 – 2023. Detta för att förstå förutsättningarna för den efterföljande scenarioanalysen.

I **kapitel 4** redovisas förutsättningar och resultat från scenarioanalysen. Scenarioanalysen genomförs i fyra på varandra följande steg:

I *steg 1* tas ett basscenario fram. Arbetskraftsutbudet i basscenariot baseras på SCB:s senaste befolkningsframskrivning från 2024 och efterfrågan på arbetskraft baseras på en regionalisering av Konjunkturinstitutets makroekonomiska scenario från 2022. Basscenariot tecknar en bild av utbud och efterfrågan *exklusive* effekter av kända aviserade större investeringar.

I *steg 2* görs ett investeringsscenario som baseras på ett antal aviserade investeringsprojekt som bedöms vara en del av den gröna strukturomvandlingen samt ett antal planerade försvarssatsningar. I investeringsscenarioet beräknas både de direkta och indirekta effekterna på arbetskraftsefterfrågan och den regionala ekonomin som uppstår på grund av investeringarna.

I *steg 3* genomförs ett inflyttningsscenario. Inflyttningsscenarioet utgår från antaganden om att den arbetskraftsefterfrågan som uppskattas i investeringsscenarioet till viss del måste lösas genom en ökad inflyttning till Västernorrland, antingen från övriga län eller från utlandet. En ökad inflyttning skapar sin egen efterfrågan i form av ökad efterfrågan på bostäder, offentlig service (exempelvis förskoleplatser, vård och omsorg och utökad kollektivtrafik), och kommersiell service (restauranger, butiker med mera).

I *steg 4* jämförs resultaten från de tre scenarierna med varandra med avseende på befolkning, sysselsättning och BRP. På så sätt blir det möjligt att uppskatta effekterna

av industrisatsningarna jämfört med en utveckling enligt "business as usual", det vill säga basscenariot.

I kapitlet beskrivs också kortfattat underlag och kriterier för de investeringsprojekt som ingår i scenarioanalysen. Gränsdragningen mot de investeringar som förutsätts ingå i basscenariot berörs. De viktigaste antaganden som gjorts i modellberäkningarna diskuteras också översiktligt.

I **kapitel 5** fördjupas analysen av de ekonomiska effekterna som uppstår baserat på investerings- och inflyttningsscenarierna relativt basscenariot. Analysen görs med fokus på regionalekonomiska effekter på BRP och BNP, export, offentlig ekonomi, arbetskrafts- och kompetensbehov samt kommunalekonomiska effekter i termer av förändrad skattekraft. Vidare analyseras vilka effekter scenarierna kan få i termer av efterfrågan på bostäder och statliga och kommunala investeringar i samhällsinfrastruktur.

I kapitlet diskuteras också hur stor del av den uppskattade arbetskraftsefterfrågan som kan komma att ske via inflyttning respektive tillfällig arbetskraft (fly-in-fly-out) i form av inpendling, utstationering och annan tillfällig utländsk arbetskraft. Något som sannolikt kommer skilja sig mellan byggfasen respektive driftsfasen i industrisatsningarna.

I **kapitel 6** diskuteras frågan om ansvarsfördelningen mellan stat, region och kommuner med utgångspunkt i den gjorda scenarioanalysen för Västernorrland och uppställda nationella politiska mål om grön omställning. I kapitlet diskuteras några olika alternativa principer för ansvarsfördelningen baserat på perspektiv som lyfts bland annat av Sveriges kommuner och regioner (SKR) och Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (TVA).

I **kapitel 7** görs en syntes med reflektioner över hur den gröna omställningen påverkar utvecklingen regionalt samt vad strukturomvandlingen betyder ur ett ansvarsperspektiv. I kapitlet presenteras också några förslag på hur arbetet med ansvars- och riskdelning kan tas vidare.

1.3 METOD

Baserat på en aktualiserad kartläggning, gjord av Region Västernorrland, över aviserade investeringar i Västernorrlands län som kan kopplas till den gröna omställningen och försvarssatsningar har WSP gjort en scenarioanalys med 2035 som horisontår. Scenarioanalysen består av tre olika scenarier: Ett *basscenario* ("business as usual"), ett *investeringscenario* och ett *inflyttningsscenario*. Inflyttningsscenarioet är det samlade alternativscenariot som i analysen jämförs med basscenariot.

Basscenariot utmärks av att den framtida befolkningsutveckling som SCB antar i sin senaste regionala befolkningsframskrivning sätter upp restriktioner för hur länet kan utvecklas. Basscenariot tas också fram exklusive de aviserade investeringarna.

Precis som namnet säger inkluderar investeringscenarioet de aviserade investeringarna men SCB:s befolkningsframskrivning tillämpas även i detta scenario. Genom att jämföra investeringscenarioet med basscenariot går det att kvantifiera industrisatsningarnas direkta och *indirekta* effekt på arbetsmarknaden och den regionala ekonomin. De indirekta effekterna avser effekter som uppstår i spåren av de direkta investeringarna som exempelvis efterfrågan i underleverantörsled.

De demografiska förutsättningarna visar att Västernorrland redan i nuläget har en ansträng situation vad gäller tillgänglig arbetskraft och kompetens. En central förutsättning för att den gröna strukturomvandlingen ska ske enligt aviserade planer är att tillgången på arbetskraft och kompetenser säkerställs. Därför görs ett tredje scenario

– inflyttningsscenariot – som förutom de direkta näringslivsinvesteringarna beräknar effekterna av en ökad inflyttning till länet.

Beräkningarna har gjorts med hjälp av Raps (Regionalt analys- och prognossystem). Raps är i grunden ett verktyg för regional planering och lämpar sig därför väl för att göra regionala scenarioanalyser. Systemet består av statistik och modeller för analyser och prognoser på kort och lång sikt. Modellen drivs av den efterfrågan som riktas mot regionens näringsliv i form av hushållens konsumtionen, näringslivets, hushållens och den offentliga sektorns investeringar, exportnettot och insatsleveranser mellan branscher. Tillsammans med kontinuerligt uppdaterad statistik, SCB:s demografiantaganden, Konjunkturinstitutets antaganden om produktivitet utveckling per bransch och ett antal justerbara parametrar kan Raps användas för att skapa prognoser och alternativa scenarier på regionala nivå.¹¹

Det är möjligt att manuellt lägga in händelser i modellen som exempelvis en nyetablering i en specifik bransch. Genom modellsambanden kan därigenom såväl *indirekta* som *inducerade* effekter i ekonomin beräknas. Indirekta effekter omfattar den ökade efterfrågan i underleverantörsleden som uppstår vid en direktinvestering eller expansion inom en specifik bransch, medan inducerade effekter omfattar de följder som uppstår genom en generellt sett växande ekonomi, med högre lönesummor och efterfrågan inom direkt konsumerande tjänster och offentlig sektor. De inducerade effekterna kan inte särredovisas utan ingår i den följande redovisning i de indirekta effekterna.

Beräkningarna har gjorts för Västernorrlands län. De effekter som beräknats är de som uppstår inom länet. Ytterligare indirekta effekter kan antas uppstå även i andra delar av landet. Dessa nationella effekter redovisas översiktligt.

Gjorda beräkningar skall inte ses som en prognos för den framtida utvecklingen i Västernorrlands län utan snarare scenarier som syftar till att bidra till en ökad förståelse av vilka effekter som kan förväntas baserat på antaganden om tillkommande investeringar. Scenarioanalysen är tänkt att lägga en grund för fortsatta diskussioner om vilka insatser som krävs för att realisera den gröna omställningen och hur ansvarsfördelningen bör se ut mellan stat och kommuner.

1.4 INVESTERINGAR

I scenarioanalysen har vi utgått från uppgifter om planerade investeringar som WSP fått del av genom uppdragsgivaren. En metodmässig utmaning är att Raps i grunden redan utgår från ett antagande om investeringar baserat på historiska modellsamband. Det vi har önskat att göra i denna studie är att lägga till "extraordinära" investeringar, dvs. sådana investeringar som är planerade men som inte kan förväntas vara inkluderade i det basscenario för den framtida utvecklingen i Västernorrlands län som investeringsscenarierna har jämförts mot.

För att kunna ställa samman vilka framtida planerade investeringar som kan kvala in som extraordinära investeringar kopplade till grön omställning och försvar i länet har följande kriterier använts.

För det första inkluderas endast s.k. *konkreta investeringar*. Med detta menas att investeringarna antingen redan skall vara beslutade eller finnas med i konkreta och tidsatta planer.

---

¹¹ För ytterligare information om Raps-modellen se: <https://tillvaxtverket.se/statistik/regional-utveckling/regionalt-analys-och-prognossystem-raps/vad-ar-raps.html>

För det andra krävs att investeringarna skall uppgå till minst 500 miljoner kronor för att räknas med.

För det tredje är endast de kommunala investeringar som kan bedömas som extraordinära och knutna till den gröna industriomställningen och försvarssatsningar medtagna. Det avser exempelvis hamninvesteringar, regementen och prognostiserade investeringar i kraftproduktion och kraftöverföring.

En annan fråga har handlat om hur vi ska fördela investeringarna över tid. Här har vi haft principen att utgå från den kunskap om investeringen som vi har. Finns information, i form av planer, som säger när i tiden som investeringen ska ske har vi använt oss av denna. Detta innebär att vi har räknat in de investeringar som ligger inom ramen för den studerade perioden (fram till 2035 för sysselsättningsprognosen). I de fall vi har uppgifter om när i tiden inom prognos- eller scenarioperioden som en investering är planerad så har vi använt de uppgifterna annars har vi fördelat investeringarna jämnt över perioden.

Baserat på denna metod för att avgränsa extraordinära investeringar som kan kopplas till den gröna industriomställningen samt satsningar inom försvar och försvarsindustri i Västernorrlands län har investeringar på drygt 150 miljarder kronor identifierats för perioden fram till och med år 2035.

Osäkerheter

Scenarioanalysen baseras på ett antal kända större satsningar som uppfyller kriterierna ovan. Det bör samtidigt påpekas att det finns osäkerheter kring enskilda projekt vilket visat sig både i Västernorrland och på andra platser i landet. Därför är det viktigt att understryka att det inte är en prognos utan en scenarioanalys som görs. Det primära syftet är att ta fram ett kvantitativt underlag för att dels göra en uppskattning av vilka de regionalekonomiska effekterna blir om satsningarna genomförs som planerat, dels att kunna föra en mer underbyggd analys av vilka insatser och åtgärder som kommer behövas för att genomföra den gröna omställningen.

Det finns olika typer av osäkerheter som kan påverka utvecklingen och flera av dessa osäkerheter kan samvariera med varandra. Den största osäkerheten är naturligtvis svårigheterna att bedöma faktiska kostnader för att implementera nya teknologier, produkter och produktionsprocesser. Detta är också kopplat till svårigheterna att bedöma konkurrensen på en global marknad med många stora aktörer. Det tydligaste exemplet på den här typen av osäkerheter är naturligtvis Northvolts konkurs.¹² Det finns också stora osäkerheter kring möjligheterna att producera grönt stål.¹³

En annan osäkerhetsfaktor är att bedöma lönsamheten i investeringsprojekt som ligger flera år in i framtiden. Här kan nämnas som exempel Ørsteds planerade satsning på en anläggning för att tillverka grönt fartygsbränsle, Flagship One i Örnköldsvik som man sedan drog tillbaka.¹⁴ Men tidigare i år offentliggjorde Övik Energi och Liquid Wind att de kommer fortsätta satsningen på fossilfritt bränsle i Örnköldsvik trots Ørsteds beslut om att dra tillbaka sina planer.¹⁵

Ytterligare en osäkerhetsfaktor är den snabbt ökade globala konkurrensen där stater med hjälp av olika subsidier och stöd försöker locka företag till att investera i deras länder. Ett konkret exempel på detta är konstgödsselföretaget Cinis Fertilizer som valt att

---

¹² [Northvolts konkurs: Hur svårt kan det vara att tillverka batterier?](#)

¹³ [Afv listar: Stegras fem utmaningar](#)

¹⁴ [Storsatsningen på fartygsbränsle i Örnköldsvik stoppas](#)

¹⁵ [Ny satsning på fossilfritt bränsle - kan bli största i Europa](#)

senarelägga planerna på en fabrik i Skellefteå och i stället prioriterat att bygga upp sin tillverkning i USA.¹⁶

Även säkerhetsfrågor är en faktor som kan påverka huruvida aviserade investeringar faktiskt blir av. Efter Inspektionen för strategiska produkter (ISP) beslut om att det kinesiska företaget PTL:s planer på att bygga en fabrik för att tillverka råvara till elbilsbatterier i Timrå kommun utgör en säkerhetsrisk valde PTL att avsluta den planerade satsningen.¹⁷

Omvänt finns det också exempel på stora aviserade satsningar som med stor sannolikhet kommer realiseras som Hitachi Energys expansionsplaner i Ludvika där en miljardinvestering görs i utbyggnad av den befintliga fabriken och där man räknar med 2 000 nya arbetstillfällen.¹⁸ Ett annat exempel är BAE Systems Hägglunds expansion i Örnsköldsvik.^{19 20}

Dessa exempel visar hur komplexa och osäkra olika industriinvesteringar kan vara inte minst inom områden som energi och material. Detta innebär också utmaningar för berörda kommuner som baserat på osäker information måste fatta beslut om olika kompletterande investeringar för att skapa bästa möjliga förutsättningar för näringslivsinvesteringarna. Situationen kring fossilfri bränsleproduktion i Örnsköldsvik är kanske extra talande då en aktör drar tillbaka sina planer och en annan träder fram inom samma teknikområde. Det visar också på hur svårt det är att prognostisera enskilda projekt och satsningar.

2. GRÖN STRUKTUROMVANDLING OCH EN OSÄKER OMVÄRLD

I följande kapitel diskuteras översiktligt den pågående gröna strukturomvandlingen, det alltmer osäkra geopolitiska läget och ett ökade fokus på energi, strategiska råvaror och en egen industriell bas. Vidare ges en sammanfattning av debatten om en statlig investeringspolitik och de främsta argumenten för och emot en sådan.

En grön och regional strukturomvandling

Klimatkrisen är en ödesfråga och EU:s ambitiösa klimatpolitik kommer kräva en genomgripande strukturomvandling som i hög grad kommer innebära en omställning av dagens industriella produktion. Den gröna strukturomvandlingen inbegriper både omställning av befintliga industrier och framväxten av nya branscher.

Parallellt med klimathotet har också det geopolitiska läget snabbt försämrats. Sverige befinner sig i en period av omfattande upprustning av totalförsvaret, där både militära och civila komponenter stärks i takt med ett försämrat säkerhetspolitiskt omvärldsläge. Regeringen har under de senaste åren beslutat om historiskt höga försvarsbudgetar, med målsättningen att nå Natos tvåprocentsmål av BNP. Parallellt sker en kraftig expansion av den svenska försvarsindustrin, som i allt högre grad integreras i europeiska och transatlantiska samarbeten. Den svenska försvarsindustrin har under

¹⁶ [Svenskt företag senarelägger fabrik i Skellefteå – prioriterar USA](#)

¹⁷ [Framtidstro i Torsboda trots avhoppet: "Projektet lever vidare"](#)

¹⁸ [Ny miljardinvestering på Hitachi – stor utbyggnad i Ludvika och Västerås](#)

¹⁹ [Ännu en miljardorder till BAE Systems Hägglunds](#)

²⁰ [Ökad efterfrågan på stridsfordon hos BAE Hägglunds skapar högttryck i Örnsköldsvik](#)

2023 och 2024 upplevt en markant ökning i både export och produktionsvolym, vilket speglar den globala trenden av ökade investeringar i försvarsförmåga.²¹

Både i den gröna strukturomvandlingen, som fortfarande bara är i ett inledande skede, och i de ökade satsningarna på totalförsvaret har norra Sverige flera komparativa fördelar. Tillgången på konkurrenskraftig förnybar elenergi, och stor potential att bygga ut elproduktionen, i kombination med stora tillgångar på metaller och biomassa har på kort tid lett till stora investeringsplaner i befintlig basindustri såväl som etablering av nya företag. Här finns också en lång industritradition och stor kompetens inom energi, tillverknings- och processindustri. Givet att alla länder inom EU omfattas av samma förändringstryck talar det för en fortsatt lokalisering av el-intensiv basindustri till norra Sverige och en potential för framväxt av nya branscher och industriell symbios mellan branscher.

De pågående klimatförändringarna har lett till ett ökat fokus på naturresurser och energi, något som ytterligare förstärkts av erfarenheterna från pandemin och ett snabbt förändrat geopolitiskt läge. Både pandemin, Rysslands anfallskrig mot Ukraina och nu senast USA:s införande av handelstullar har lett till en successiv omvärdering av vilka konsekvenser globala produktionskedjor kan få i form av ökad sårbarhet. Och i förlängningen en diskussion om hur strategiskt viktig en inhemsk industriell bas är, vilket i sin tur också förutsätter tillgång till energi och strategiska råvaror.

Men norra Sverige har samtidigt också komparativa nackdelar. Tillgången på arbetskraft och kompetens är en avgörande framgångsfaktor. Men de demografiska förutsättningarna är begränsade i norra Sverige. Utbudet av arbetskraft och kompetens är redan idag ansträngd och situationen är snarast att det råder en strukturell arbetskraftsbrist som troligtvis är tilltagande oavsett om de gröna investeringarna genomförs eller ej. Det finns också indikationer på arbetskraftsbristen leder till lönekonkurrens och i förlängningen till undanträngningseffekter i de regionala ekonomierna. De gröna industrisatsningarna innebär att fler byter jobb vilket försvårar för företag i andra branscher och i offentlig verksamhet att klara sin kompetensförsörjning.²²

En central faktor blir därför i vilken grad regioner och kommuner kan erbjuda attraktiva boende- och livsmiljöer. Det handlar både om bostäder, tillgång till god offentlig service, attraktiva urbana miljöer i anslutning till naturmiljöer och ett kommersiellt, kulturellt och utbildningsmässigt utbud som framför allt kan attrahera yngre personer. Näringslivets investeringar förutsätter också i många fall kompletterande offentliga investeringar i olika typer av infrastruktur (vägar, järnvägar, hamnar, energi etc.) för att aviserade satsningar ska realiseras.

Vid sidan om frågan om arbetskraft- och kompetensbehoven i norra Sverige är frågan om den framtida energiförsörjningen en annan kritisk faktor. I dagsläget är den stora tillgången på fossilfri el till konkurrenskraftiga priser en av de största komparativa fördelarna norra Sverige har. Men aktuella prognoser pekar på en omfattande ökning av det framtida elbehovet.

Till år 2045 bedöms det totala elbehovet i Sverige ha fördubblats från dagens cirka 132 TWh till omkring 270 TWh. Vidare uppskattas att den framväxande gröna industrin kommer förutsätta ett elpris runt 40 – 60 öre per kW. I nuläget är det endast landbaserad vindkraft som klarar att producera el till det priset. Kärnkraft och havsbaserad vindkraft uppskattas ligga på ungefär det dubbla (cirka 1 krona per kW). Samtidigt har den landbaserade vindkraften sina utmaningar: Markintrången är relativt stora, det finns

²¹ [Försvarsmarknaden – trender inför 2024, SOFF \(2024\)](#)

²² [Nyindustrialiseringens påverkan på arbetskraften i Skellefteå, Tillväxtanalys, Rapport 2025:02](#)

också ibland ett lokalt motstånd mot etablering och branschen har också lönsamhetsutmaningar.²³

Energimyndigheten bedömer dock i sin senaste korttidsprognos att under 2026 kommer de gröna industrisatsningarna ta fart på allvar och den landbaserade vindkraften kommer fortsätta att ta marknadsandelar.²⁴

Samtidigt bör det påpekas att prognoserna om det framtida elbehovet är osäkra och till stor del bygger på antagandet om att de gröna industriprojekten genomförs och att elpriserna ligger på en för industrin konkurrensmässig nivå.

Hur genomgripande den gröna strukturomvandlingen i norra Sverige kommer bli är därför svårt att med säkerhet bedöma. Det är inte självklart om de komparativa fördelarna består på längre sikt. Den gröna omställningen sker globalt och vilka teknologier, vilka platser och vilka enskilda projekt som kommer dominera utvecklingen i framtiden är svårt att förutsäga. Utmaningarna och osäkerheten reser också frågan om vilket ansvar staten har och bör ha i utvecklingen.

Statens ansvar och industripolitikens återkomst

En stark drivkraft bakom de gröna industrisatsningar som nu pågår eller är under planering är EU:s klimatpolitiska mål. EU har lagstiftat om att minska sina utsläpp med 55 procent till 2030 och nå klimatneutralitet 2050.²⁵

Målen ska nås via en gradvis förändring och utfasning av utsläppsrättigheter, och ökade importavgifter på koldioxid (CBAM) som i slutändan kommer att leda till ökade kostnader för traditionella varor och tjänster med ett stort klimatavtryck. Inom EU förväntas basindustrin få det svårare att bibehålla sin konkurrenskraft genom att fortsätta producera sina produkter på ett traditionellt vis. Den gröna omställningen inom EU drivs och påskyndas via politiska beslut och offentliga stöd. Den gröna omställningen ska därför ses i ljuset av att de politiska målsättningarna är höga och påverkar takten i den industriomställningen som vi nu börjar se effekterna av i norra delen av Sverige.

De grundläggande drivkrafterna bakom denna pågående omställning av industrin i norra Sverige handlar därför om klimatpolitikens krav på fossilfri produktion. En lyckad omställning bygger på att marknaderna för industrins produkter i allt större utsträckning efterfrågar produkter med låga klimatavtryck, längs hela värdekedjan. Samtidigt är riskerna och osäkerheterna kring teknikval och flaskhalsar uppenbara och i slutändan handlar det om vad som på lång sikt kan drivas och är konkurrenskraftigt på marknadsmässiga villkor.²⁶

Om den gröna omställningen lyckas kan de positiva effekterna bli stora. I förlängningen kan de satsningar som nu görs öppna för ytterligare expansion och skapa nya industrikluster kring de olika satsningarna som sker. Men det omvända gäller också. Om de större industriinvesteringarna inte lyckas eller läggs på is kan kostnaderna för enskilda kommuner bli omfattande.

För det som händer i norra Sverige är inte unikt i ett globalt perspektiv. Runt om i världen investerar företag stora belopp i fossilfri produktionskapacitet. Länder som USA och Kina tillämpar olika stödformer – bidrag, lån, kreditgarantier, riskkapital och

²³ [Projektörens bröd – vindkraftens död? Christian Sandström, Affärsvärlden 2025](#)

²⁴ [Korttidsprognos – Vinter 2025, Energimyndigheten 2025](#)

²⁵ EU:s klimatpolitik har som mål att minska växthusgasutsläppen genom flera strategiska initiativ, inklusive den europeiska gröna given och "Fit for 55"-paketet, som syftar till att anpassa unionens lagstiftning till de nya klimatmålen. Dessa åtgärder innefattar en omställning av energi-, transport- och industrisektorerna och kräver betydande investeringar i förnybar energi och hållbara teknologier.

²⁶ [Ny kraft i Norr, Tillväxtanalys 2024](#)

skattelättnader – både för att värna inhemsk industri och för att skapa incitament för företag att omlokalisera sin verksamhet till länderna. Bolag som investerar i fossilfri produktion i olika länder mottar i många fall också omfattande stimulanser och stöd. Det finns exempel på företag, med verksamhet i flera länder, som valt att prioritera investeringar i USA på grund av mer fördelaktiga stöd.²⁷

Solceller, batterier och elbilar är viktiga delar i klimatomställningen. Kina har under senare år kraftigt ökat sin produktion inom miljöteknikområdet bland annat med hjälp av statliga subventioner. Då Kina kan producera dessa produkter till lägre priser har europeiska företag satts under kraftig press. EU menar att Kinas industrisubventioner undergräver motsvarande europeisk industri. För att värna sin egen industri har både EU och USA infört strafftullar mot elbilar från Kina. Samtidigt har USA också börjat tillämpa strafftullar inte bara mot Kina utan också mot varor från Europa, Kanada och andra länder. Geopolitisk fragmentering och industripolitiska subventioner påverkar Sveriges konkurrens- och innovationskraft direkt och indirekt.

Samtidigt har det under de senaste åren lyfts en hel del kritik mot dessa gröna satsningar, dels för att de gröna investeringarna har svårt att bli lönsamma, dels för att de lokaliseras i mera perifera områden där arbetskraftsbristen är mera tydlig, och dels för att de gröna projekten förverkligas med hjälp av stora statliga stödinsatser. Kritikerna pekar också på att EU:s nuvarande gröna industripolitik är ett lapptäcke av satsningar och program där effekter av olika åtgärder inte beaktats eller synkroniserats vilket hämmar effektivitet och ökar kostnaderna.²⁸

Förespråkarna för en aktiv statlig industripolitik utgår från två argument. Ett argument baseras på ett innovationsperspektiv. Nya gröna industrier och teknologier möter hinder som existerande industrier, teknologier inte möter och som begränsar dess utveckling trots att det finns goda långsiktiga tillväxtmöjligheter. Osäkerheten kring branschens eller teknologins potential och/eller hur framtida marknader kan komma att se ut begränsar tillgängligt privat kapital vilket i sin tur motverkar utvecklingen. Detta kan motivera offentliga investeringar tidigt i utvecklingsprocessen för att stötta nya teknologier och bidra till att attrahera privat kapital. Ett aktivt statligt stöd kan på så sätt stimulera att det uppstår spridningseffekter och att nya innovationer skapas i spåren av omställningen i specifika branscher. Stöden skall dock vara tillfälliga och de nya teknologierna skall bli självbärande på sikt.

Ett annat argument för en aktiv statlig industripolitik är egentligen det motsatta till det förra. Utgångspunkten är att det inte är uppenbart att en del nya teknologier och produktionsprocesser som basindustrin måste utveckla för att nå klimatmålen kommer att ge upphov till en rad nya följdinnovationer som höjer den totala tillväxten i samhället. Storleken på de investeringar som basindustrin måste genomföra för att samhället ska nå de lagstiftade klimatmålen är omfattande. Vidare har dessa industrier ofta långa investeringscykler som sträcker sig över årtionden. Det innebär att de rent företagsekonomiska vinsterna långt ifrån är uppenbara. För att företagets skall vara beredda att ta så stora kostnader kan det finnas behov av att staten på olika sätt går in och stödjer och/eller garanterar dessa investeringar.

Flera av de forskare och debattörer som förespråkar en mer aktiv statlig industripolitik instämmer i kritiken att det finns risker med statliga stöd men säger samtidigt att det också finns konkreta lösningar på dessa risker och problem. Riskerna med snedvridna incitamentsstrukturer och eventuell korruption kan exempelvis begränsas genom att industripolitiken ges ett tydligt syfte, enkla mätbara mål som går att utvärdera. Stora satsningar kan också delas upp i tidsbegränsade delprojekt som granskas externt följt

²⁷ [Cinis Fertilizer tidigarelägger expansionen i USA och prioriterar upp produktions--anläggningen i Kentucky](#)

²⁸ [Det "gröna" stålet i Norrland – ett nytt stålverk 80? Henrekson, M., Sandström, C., Ekonomisk Debatt 2023](#)

av ansvarsutkrävande av delaktiga aktörer. Förespråkarna föreslår också att en modern industripolitik bör utformas som en sekventiell process: Först bör politiken fokusera på att stödja innovation och framtagande av nya teknologier. I nästa steg bör politiken övergå till att fokusera på insatser för att stödja marknadsutveckling och nödvändig anpassning av lagar/regler och infrastruktur. Industripolitiken blir därmed dynamisk och anpassar sig till den ekonomiska utvecklingen.²⁹

Avslutande kommentarer

Vår bedömning är att även om det finns viktiga kritiska argument mot en aktiv statlig industripolitik gällande risker som snedvriden incitamentsstruktur och rent-seeking³⁰ är det mycket som talar för att det ändå kommer krävas. Tre aspekter talar för att så måste ske:

- Den gröna omställningen skiljer sig från tidigare strukturomvandlingar genom att det finns politiska beslut om slutmål och slutdatum på EU-nivå som medlemsstaterna måste förhålla sig till
- I flera fall går det inte i nuläget att bedöma om klimatomställningen av produktionen långsiktigt kommer påverka företagens lönsamhet positivt
- Ökad geopolitisk osäkerhet och risken för handelskrig har på kort tid förändrat synen på vilka risker som globala värdekedjor kan innebära.³¹

När kommunerna i norra Sverige nu gör stora investeringar i bostäder och infrastruktur för att skapa förutsättningar för den gröna omställningen och etablering av nya företag måste också frågan om statens ansvar för hur dessa strukturella förändringar ska komma till stånd tydliggöras. Frågorna om statens ansvar handlar om flera aspekter som finansiering av infrastruktursatsningar, koordinering av berörda myndigheter inom en rad olika områden från infrastruktur, tillståndsprövning, bostäder till arbetsmarknad och utbildning. Dessa frågor kommer diskuteras mer utförligt i kapitel 6.

I nästföljande kapitel ges en översiktlig bild av Västernorrlands struktur och utveckling utifrån ett demografiskt och regionalekonomiskt perspektiv.

3. NULÄGESBILD FÖR VÄSTERNORRLAND

I föregående kapitel diskuterades det faktum att vi befinner oss i börja på en grön strukturomvandling som innebär ett förnyat fokus på industriell produktion och tillgång till strategiska naturresurser och energitillgångar. I detta kapitel beskrivs hur den tidigare strukturomvandlingen, präglad av tjänstesamhällets framväxt, påverkat utvecklingen i Västernorrland.

Globalisering med regionala effekter

De senaste fyra decennierna har präglats av en avindustrialisering av Västvärlden. Globaliseringen har via snabbt fallande transportkostnader och digitalisering möjliggjort en omfattande omlokalisering av varuproduktion till låglöneländer som Kina. Omvänt har ekonomierna i väst i snabb takt kommit att domineras av tjänsteproduktion och kvarvarande industri är i stor utsträckning högteknologisk och efterfrågar allt mindre

²⁹ [Industrisatsningarna i norra Sverige, IVA 2024](#)

³⁰ [Statens roll vid grön omställning genom aktiv industripolitik, Tillväxtanalys 2018](#)

³¹ [Politikens roll för näringslivets klimatomställning, SNS 2024](#)

personal i produktionen. I Sverige, på samma sätt som i flertalet andra västländer, har struktumvandling framför allt gynnat storstadsregionerna medan mindre och glesare industriregioner har drabbats hårt av företagsnedläggningar och utflyttning.

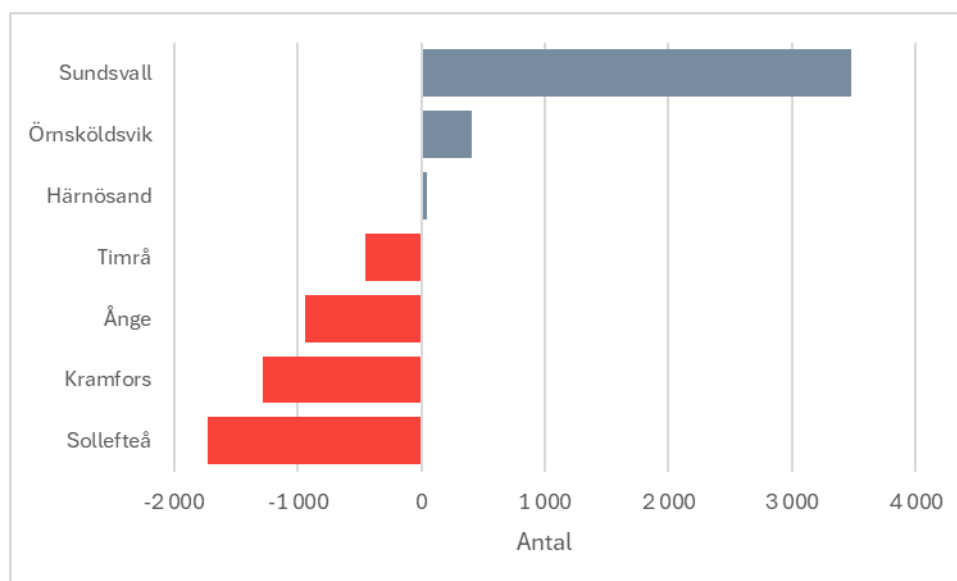
Struktumvandlingens geografiska och samhällsekonomiska effekter går att avläsa i statistiken inte minst för norra Sverige.

Krympande befolkning

Med undantag för Västerbottens län har befolkningen i norra Sverige minskat under lång tid. Utflyttningen har varit större än inflyttningen och då det i stor utsträckning är yngre personer som flyttar har också barnafödandet minskat. I Västernorrland har både inrikes flyttnetto och födelsenettot varit negativt de senaste 25 åren. Mellan 2010 och 2019 var dock invandringen relativt stor vilket bidragit till att befolkningen inte minskar ännu mer.

Samtidigt som befolkningen minskat på länsnivå i spåren av en ökad koncentration till storstadslänen, pågår det i Västernorrland, precis som i andra län, en regional urbaniseringsprocess. Även om befolkningen minskat i länet under de senaste decennierna har befolkningen i Sundsvall och Örnsköldsvik växt något. I Härnösand har befolkningen i princip varit oförändrad medan Sollefteå, Kramfors, Ånge och Timrå haft en minskande befolkning. Inget talar för att urbaniseringstrenden kommer bromsa upp utan mer troligt är att befolkningen även framöver kommer växa framför allt i storstadslänen och i regionala centra i mindre län. Exempelvis kommer två av tre inrikes inflyttare till Sundsvall från övriga kommuner i Västernorrland eller från övriga län i norra Sverige.

Figur 1. Befolkningsutvecklingen efter kommun i Västernorrlands län. År 2010 - 2023

Källa: SCB. Beräkningar: WSP

Den krympande befolkningen har resulterat i att sysselsättningen ökat långsammare. Mellan år 2000 och 2023 har antalet sysselsatta i Västernorrland ökat från 108 000 till 118 000 personer. I relativa termer har sysselsättningen ökat med nio procent jämfört med att sysselsättningen i riket ökat med 30 procent under samma period.

Att sysselsättningen ökat samtidigt som befolkningen minskat innebär att både arbetskraftsdeltagande och sysselsättningsgraden är hög i Västernorrland. I befolkningen i åldern 20 – 64 år är sysselsättningsgraden 83 procent vilket är högre än rikssnittet. En hög sysselsättningsgrad är i grunden positivt men i Västernorrlands fall, på samma sätt som för övriga län i norra Sverige, är det en indikation på att tillgången på arbetskraft och kompetens är ansträngd och att länen har en tilltagande kompetensförsörjningsutmaning.

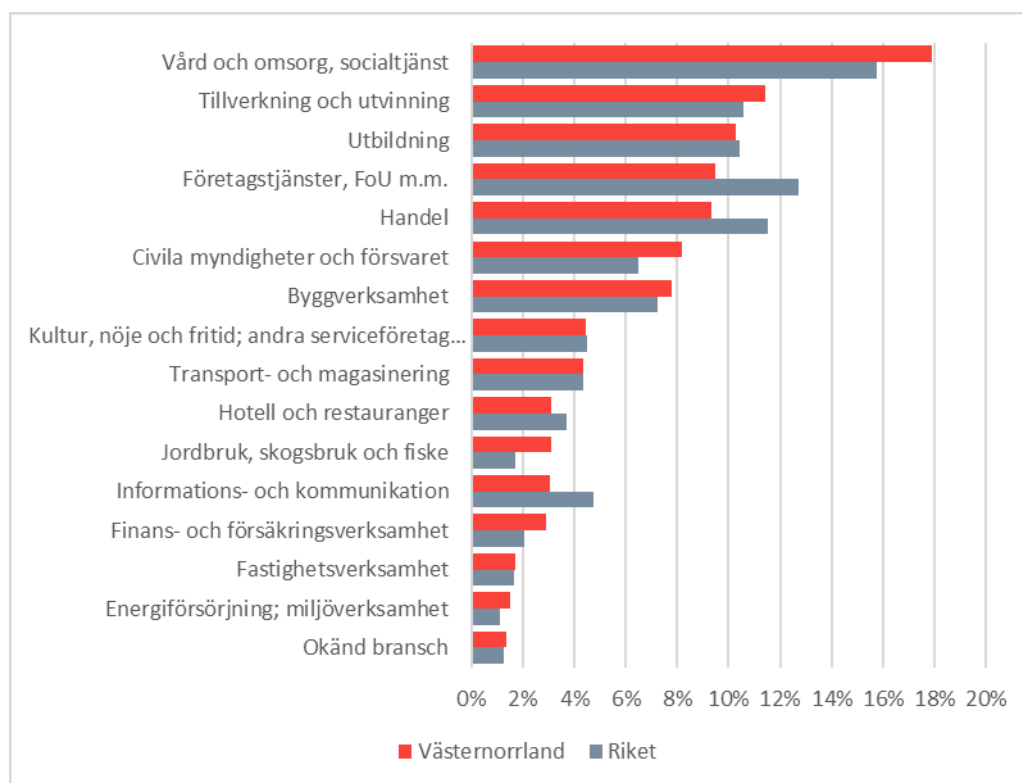
En del av sysselsättningen kommer via inpendling från andra län. År 2022 var det drygt 5 400 personer som pendlade till arbete i Västernorrland från andra län, främst från Gävleborgs län och Jämtlands län men också från Stockholms län. Utpendlingen är dock något större än inpendlingen. År 2022 var det 5 900 personer som pendlade till arbete i andra län. Den största utpendlingsströmmen går till Västerbottens län följt av Stockholms län och Jämtlands län. Nettopendlingen (inpendling minus utpendling) har varit negativ under flertalet år mellan 2000 – 2022.

Ekonomisk utveckling och näringsstruktur

Strukturomvandlingen, som nämndes inledningsvis, har naturligtvis även i norra Sverige lett till att sysselsättningen främst ökar i tjänstesektorn. Samtidigt utmärks Västernorrland som övriga Norrlandslän av en stark tonvikt på varuproduktion jämfört med många andra län. Både inom de areella näringarna, tillverkningsindustri och bygg är andelen sysselsatta relativt fler än rikssnittet. Även inom civila myndigheter och försvar samt hälso- och sjukvård och social omsorg är andelen sysselsatta större än genomsnittet.

På aggregerad nivå arbetar 38 procent inom offentlig sektor (vård, skola, omsorg och försvar), 24 procent inom företagstjänster (IT, teknik, ekonomi, FoU, bemanning, fastighetsverksamhet m.m.), 23 procent inom varuproduktion (areella näringar, industri och bygg) och 15 procent inom privat servicesektor (handel, hotell och restaurang, kultur, nöje och fritid och hushållstjänster).

Figur 2. Andel förvärvsarbetande efter bransch i Västernorrland relativt riket. År 2023

Källa: SCB. Beräkningar: WSP

Energiproduktion

Västernorrland utgör en viktig del av den svenska elproduktionen men också till stöd för hela det nordeuropeiska elsystemet. Under 2022 producerade Västernorrland 19,9 TWh el och konsumerade ungefär 8,5 TWh. Industrin stod för merparten av förbrukningen, 72% av den totala elanvändningen, med en förbrukning på ca 6,1 TWh. Det innebär att Västernorrland var nettoexportör av el om 11,4 TWh

Att 99,4% av den producerade elen kommer från förnybara källor gör att Västernorrland är en drivande kraft i att Sverige kan nå den nationella målsättningen om 100 procent förnybar elproduktion 2040.

Den stora tillgången på fossilfri el till konkurrenskraftiga priser är en nyckelfaktor till varför Västernorrland blivit en attraktiv plats för att företag som vill etablera verksamheter inom grön omställning. De stora industrisatsningarna som planeras i länet fram till 2035 kommer dock innebära en kraftigt ökad elförbrukning. En beräkning visar att om alla planerade projekt räknas in, kommer Västernorrlands elproduktion att uppgå till cirka 22,3 TWh, medan elförbrukningen beräknas bli 23,5 TWh. Detta innebär att överskottet kommer att minska drastiskt eller försvinna helt, vilket är i linje med Svenska Kraftnätets långsiktiga marknadsanalys (LMA 2024) för elområde 2.³²

³² Regional Elnätsanalys Västernorrland 2024 (WSP på uppdrag av Region Västernorrland, kommande)

BRP-utveckling och produktivitet

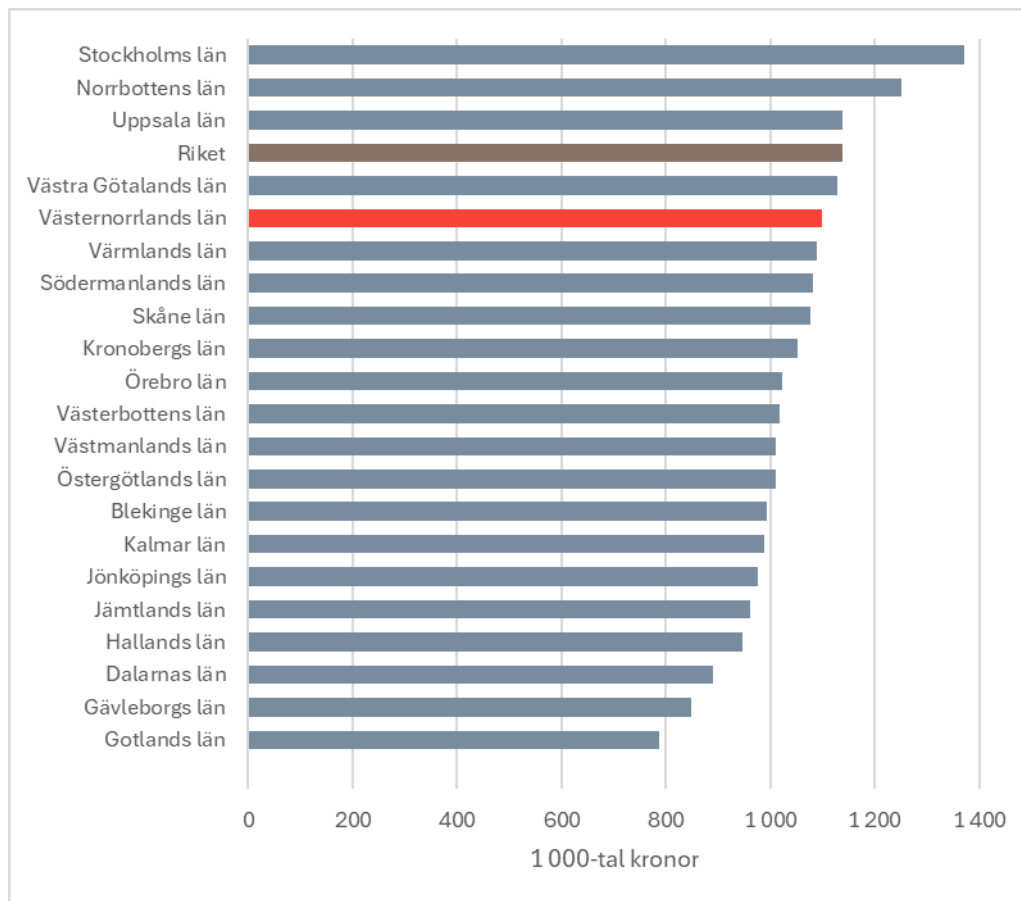
Bruttoregionprodukten (BRP) är ett mått på storleken på den ekonomiska aktiviteten i en region, motsvarande BNP på nationell nivå. År 2023 uppgick det samlade förädlingsvärdet av de varor och tjänster som producerades i Västernorrland till närmare 134 miljarder kronor, vilket motsvarar 2,2 procent av rikets BNP.

Närmare 45 procent av förädlingsvärdet i näringslivet kommer från varuproducerande branscher vilket kan jämföras med att 34 procent för riket. Det avspeglar tillverkningsindustrins stora betydelse för Västernorrlands ekonomi.

BRP-tillväxten i Västernorrland var svag under åren efter finanskrisen fram till coronapandemin. Efter 2020 har den ekonomiska tillväxten dock tagit fart. Mätt i termer av BRP per sysselsatt (arbetsproduktivitet) intar Västernorrland femte plats bland Sveriges län. Det höga förädlingsvärdet per sysselsatt kommer dels från tillverkningsindustrin men i än högre grad från energiproduktion.

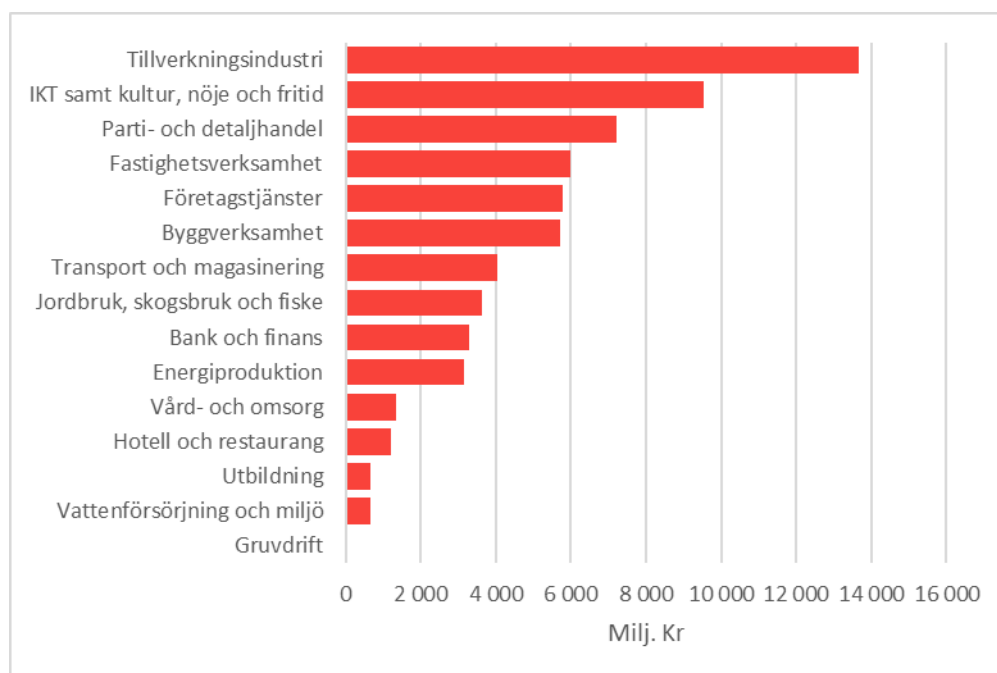
Produktiviteten i Västernorrlands näringsliv har utvecklats enligt samma mönster som BRP. Åren fram till pandemin präglades av en eftersläpning relativt riket för att därefter öka kraftigt. Mellan år 2000 och 2022 ökade arbetsproduktiviteten, mätt som förädlingsvärdet per sysselsatt, i Västernorrland i genomsnitt med 0,8 procent, vilket kan jämföras med en genomsnittlig årlig tillväxt i riket på 0,85 procent. Ser man till utvecklingen mellan 2020 och 2022 så var den årliga produktivitetstillväxten i Västernorrland 4,8 procent medan den i riket var 1,1 procent.

Figur 3. Bruttoregionprodukten per sysselsatt efter län. År 2023

Källa: SCB. Beräkningar: WSP

Figur 4. Förädlingsvärde per näringsgren i Västernorrland. År 2019

Källa: SCB. Beräkningar: WSP

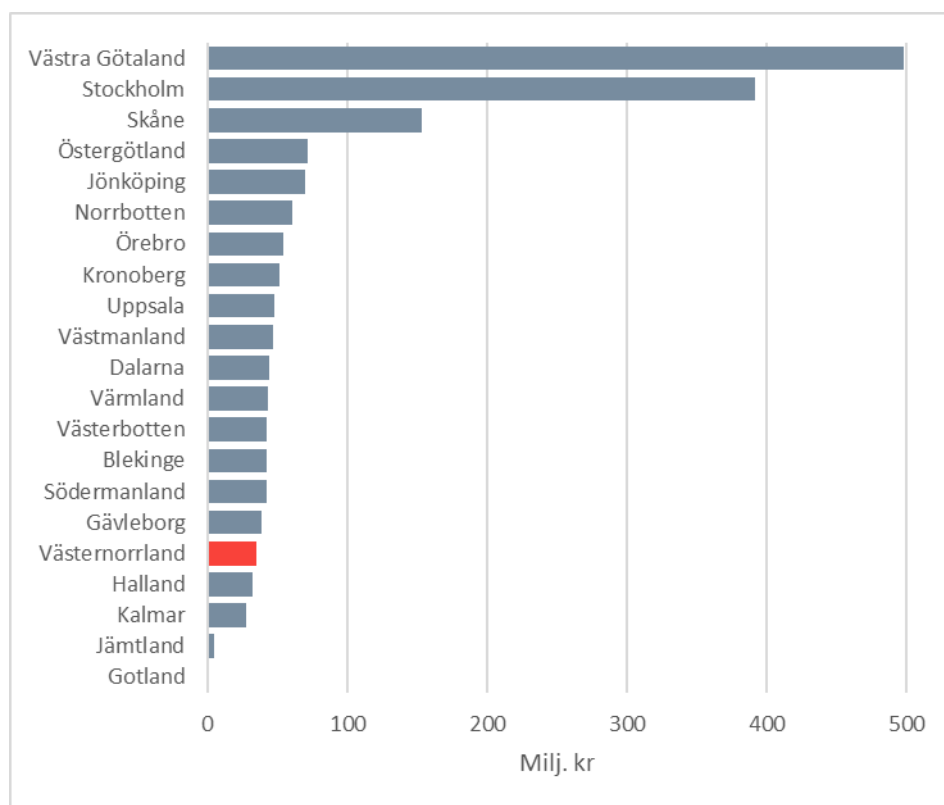
Varuexportens betydelse för länet

Det saknas i dagsläget en officiell regional handelsstatistik. Företagens ekonomiska värden bokförs på företagens huvudkontor vilket inte nödvändigtvis är där produktionen sker. Kommerskollegium publicerade nyligen regionaliserad exportstatistik där man beräknat exporten baserat på var företagens arbetsställen och anställda är geografisk placerade. Statistiken visar skattningar av regionernas varuexport, åren 2013–2023. Det saknas dock fortfarande branschfördelad regional exportstatistik.

Varuexporten från Västernorrland är relativt låg jämfört med många andra län men samtidigt är Västernorrland ett mycket exportorienterat län. År 2023 uppskattas varuexporten från Västernorrlands län till närmare 35 miljarder kronor, vilket motsvarar 26 procent av BRP.

Exportintensiteten, mätt i exportvärdet per sysselsatt i varuproducerande branscher, är också relativt hög och Västernorrland placerar sig på tolfte plats bland Sveriges län. År 2023 var exportvärdet per sysselsatt över en miljon kronor.

Figur 5. Varuexport efter län. År 2023

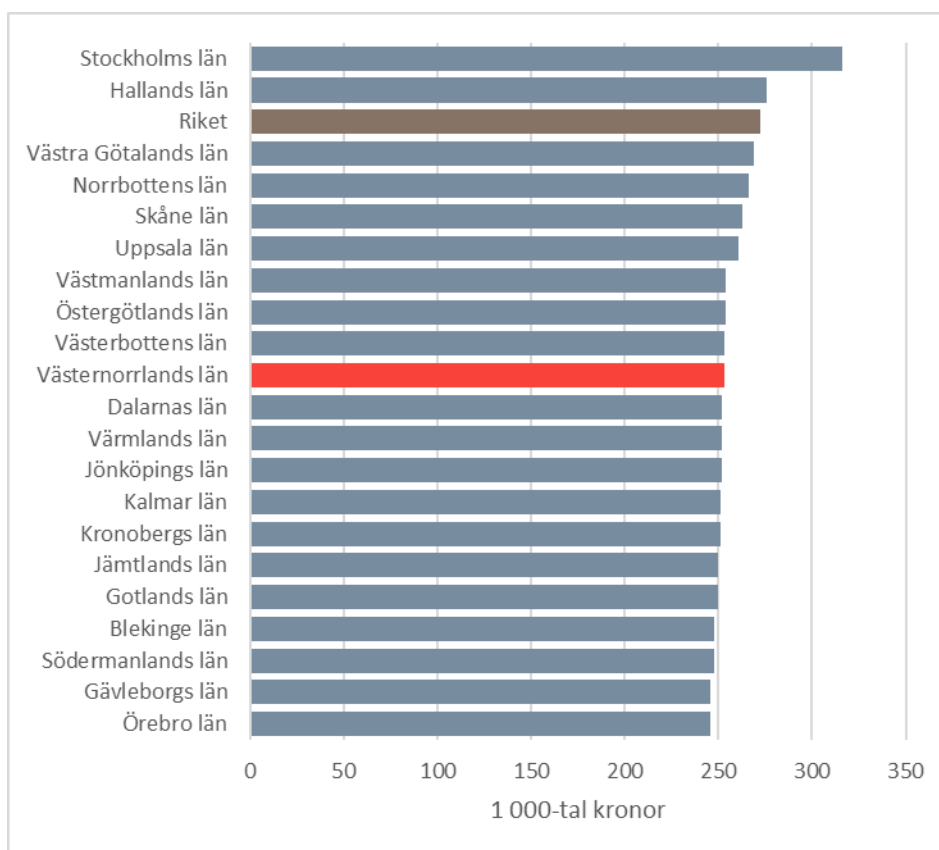
Källa: Kommerskollegium

Inkomster

Om BRP och arbetsproduktiviteten är relevanta indikatorer på hur regionens struktur och utveckling ur ett näringslivsperspektiv så är disponibel inkomst ett bättre mått på regional välfärd. Den visar hur mycket hushållen i länet kan använda för privat konsumtion till exempel bostad, mat, kläder och bil. Det som inte konsumeras sparas för framtida bruk. För att beräkna disponibel inkomst dras skatten bort från inkomsten och olika typer av bidrag läggs till (till exempel socialbidrag, barnbidrag och bostadsbidrag).

År 2023 var den genomsnittliga disponibla inkomsten i riket 272 000 kronor per invånare. Högst var den disponibla inkomsten i Stockholms län med 316 000 kronor och lägst i Örebro län med 246 000 kronor per invånare. Den disponibla inkomsten i Västernorrlands län var 253 000 kronor vilket placerar länet på elfte plats relativt övriga län.

Figur 6. Disponibel inkomst per invånare efter län. År 2023

Källa: SCB. Beräkningar: WSP

Sammanfattningsvis kan konstateras att Västerbotten är en utpräglad industriregion. Utvecklingen under de senaste decennierna har präglats av en negativ befolkningsutveckling och en relativt svag sysselsättningsutveckling. Den gröna omställningen har dock kommit att ändra förutsättningarna radikalt i Västerbotten som på flera andra platser i norra Sverige. Om de gröna industrisatsningarna blir verklighet öppnar sig möjligheter att vända utvecklingen i länet. Samtidigt innebär satsningarna nya utmaningar. Näringslivets investeringar förutsätter tillgång på arbetskraft och kompetens vilket i sin tur förutsätter att kommunerna investerar i allt från infrastruktur och bostäder till utbildning och kultur och att skapa attraktiva platser att leva och bo.

Vilka förutsättningar kommunerna i Västerbotten har att göra dessa investeringar kommer diskuteras mer utförligt i kapitel 6. I kapitel 4 redovisas den genomförda scenarioanalysen, hur den genomförts, vilka antaganden som gjorts och resultaten från modellberäkningarna.

4. SCENARIOANALYS

I följande kapitel presenteras resultaten från scenarioanalysen men också hur analysen är gjord och vilka antaganden modellberäkningarna baseras på. Kapitlet inleds med en översikt över hur scenarioanalysen är uppbyggd. Resten av kapitlet är en redovisning av de genomförda scenarierna som avslutas med en jämförelse av resultaten.

Scenarioanalys som fyra steg

Scenarioanalysen genomförs i fyra steg där huvudresultatet är en jämförelse av vilka effekter som uppstår om aviserade investeringar genomförs enligt plan jämfört med om de inte skulle genomförts. Ett centralt antagande i scenarioanalysen är att det kommer krävas en ökad inflyttning till länet vilket i sin tur kommer generera ytterligare efterfrågan i den regionala ekonomin.

1. Första steget är att ett basscenario tas fram. Det baseras på SCB:s senaste regionala befolkningsframskrivning samt Konjunkturinstitutets nationella makroekonomiska scenario. Med hjälp av Raps-modellen tas ett regionaliserat basscenario fram för utvecklingen i Västernorrland med 2035 som horisontår. I basscenariot är de aviserade investeringarna *exkluderade*. Detta för att i efterföljande steg kunna använda basscenariot som ett referensscenario för efterföljande scenarier som inkluderar investeringarna och ett antagande om en ökad inflyttning till länet i spåren av industrisatsningarna.
2. I nästa steg skapas ett investeringsscenario som baseras på den sysselsättningsefterfrågan som antas uppstå som en direkt effekt av de aviserade investeringarna. I investeringsscenarioet beräknas också de *indirekta* sysselsättningseffekter som förväntas uppstå i underleverantörsledet via de direkta investeringarna.
3. I det tredje steget genomförs ett inflyttningsscenario. För att kunna möta den ökade efterfrågan på arbetskraft som investeringarna skapar görs antagandet att en inflyttning till länet måste ske. Vidare antas att inflyttningen främst är kopplad till de nya arbetstillfällen som skapas i driftsfasen. De jobb som uppstår under byggfasen antas i stor utsträckning mötas av inpendlande från övriga delar av landet och tillfällig utländsk arbetskraft. Inflyttningsscenarioet ger en annan befolkningsutveckling än den som SCB antar i sin senaste regionala framskrivning. En annan befolkningsutveckling skapar i sin tur en ny efterfrågan i den regionala ekonomin i form av efterfrågan på bostäder, privat och offentlig service vilket också beräknas i scenariot.
4. I det avslutande steget görs en jämförelse av skillnaderna i resultat mellan basscenario, investeringsscenario och inflyttningsscenario med avseende på befolkning, sysselsättning och bruttoregionprodukt (BRP).

4.1 BASSCENARIO 2020 – 2035

Basscenariot ska ge en bild av utbud och efterfrågan på arbetskraft exklusive effekter av aviserade industrisatsningar inom den gröna omställningen samt försvar. Basscenariot utgår från SCB:s befolkningsframskrivning på regional nivå (kommuner), från maj 2024, och Konjunkturinstitutets referensscenario, från september/oktober 2022

(KI). KI:s scenario ligger till grund för bilden av makroekonomi, arbetsmarknad och strukturomvandling på nationell nivå. Det bör nämnas att i KI:s modellberäkningar är nya projekt och produktionsteknologier (batteri- och ståltillverkning) inte representerade, vilket de inte heller bör vara i basscenariot. Med hjälp av Raps-modellen har ett regionalt basscenario baserat på SCB:s befolkningsframskrivning och KI:s nationella makroekonomiska antaganden tagits fram för Västernorrlands län.

Tillgång och efterfrågan på arbetskraft totalt

SCB:s befolkningsprognos ger de demografiska förutsättningarna för KI:s makroekonomiska scenario då antalet sysselsatta (arbetade timmar) ytterst bestäms av hur stor befolkningen i arbetsför ålder antas bli. I riket beräknas folkmängden öka med drygt 0,5 procent i genomsnitt per år under perioden 2020–2035. För befolkningen 16–74 år är tillväxten knappt 0,5 procent per år, och totalt antal arbetade timmar beräknas öka med knappt 0,6 procent per år.³³

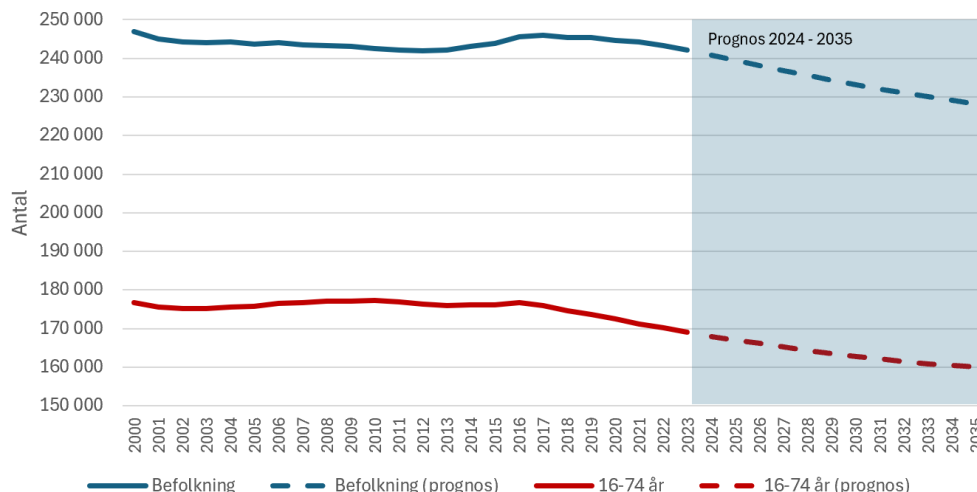
På samma sätt utgår basscenariot för Västernorrland från SCB:s senaste regionala befolkningsframskrivning (från maj 2024) och den antagna befolkningsutvecklingen bestämmer ytterst hur sysselsatta och den ekonomiska utvecklingen i länet kommer utvecklas. SCB beräknar att befolkningen i Västernorrlands län kommer minska med närmare 14 000 invånare (minskning på 6 procent) under perioden 2023 (senaste statistikåret) och 2035. För befolkningen i arbetsför ålder räknar SCB med en minskning på 9 000 personer under samma period.

Det är viktigt att komma ihåg att SCB:s befolkningsframskrivning uteslutande bestäms av demografiska antaganden baserat på utvecklingen under de senaste nio åren. Beräkningarna tar ingen hänsyn till planerat bostadsbyggande, företagsetableringar eller andra framtida mål och förutsättningar i kommunerna.

---

³³ KI:s referensscenario utgår från SCB:s nationella befolkningsframskrivning från 2022. I Raps-scenarierna för Västernorrlands län har SCB:s senaste befolkningsframskrivning från 2024 tillämpats. SCB:s senaste prognos, från april 2024, innebär en svagare befolkningstillväxt i riket jämfört med 2022 års prognos. För perioden 2022 - 2035 beräknas folkmängden öka med 0,2 procent per år, jämfört med 0,4 procent per år i 2022 års prognos. Enligt SCB:s framskrivning på regional nivå, från 2024, är det speciellt Stockholms län som beräknas få en svagare befolkningstillväxt jämfört med framskrivningen 2022. I Västernorrlands län beräknas folkmängden 2035 bli omkring 4 000 färre i SCB:s framskrivning från 2024 jämfört med framskrivningen från 2022.

Figur 7. Befolkningsutvecklingen i Västernorrland 2000 - 2035

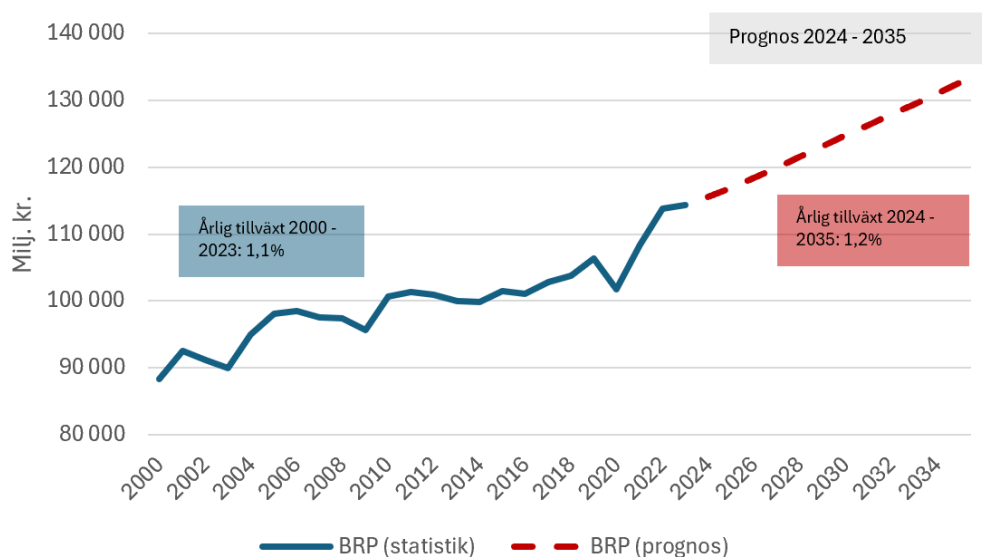
Källa: SCB. Beräkningar: WSP

Som beskrevs i kapitel 3 har sysselsättningen ökat samtidigt som befolkningen minskat under perioden 2010 – 2023. Det har lett till en ökad sysselsättningsgrad i befolkningen. År 2022 var 83 procent av länets befolkning i åldern 20–64 år förvärvsarbetande vilket är högre än för riket.

I basscenariot beräknas sysselsättningen mellan 2020 och 2035 öka med 1 400 personer vilket i snitt motsvarar 170 fler sysselsatta per år. Eftersom befolkningen i arbetsför ålder antas minska enligt SCB:s befolkningsframskrivning blir resultatet att arbetskraftsdeltagandet i befolkningen ökar framför allt genom att den redan låga arbetslösheten antas minska ytterligare samtidigt som inpendlingen ökar något och utpendlingen minskar något. Den modellberäknade sysselsättningsgraden ökar till 86 procent år 2035.

Sammantaget betyder den negativa befolkningsutvecklingen som ligger till grund för basscenariot att den arbetskraft som står till buds för att möta efterfrågan är starkt begränsad. Det innebär i sin tur att den ekonomiska utvecklingen i Västernorrland blir svag.

Figur 8. BRP-utvecklingen i Västernorrlands län 2000 - 2035

Källa: SCB. Beräkningar: WSP

4.2 INVESTERINGSSCENARIO 2020 – 2035

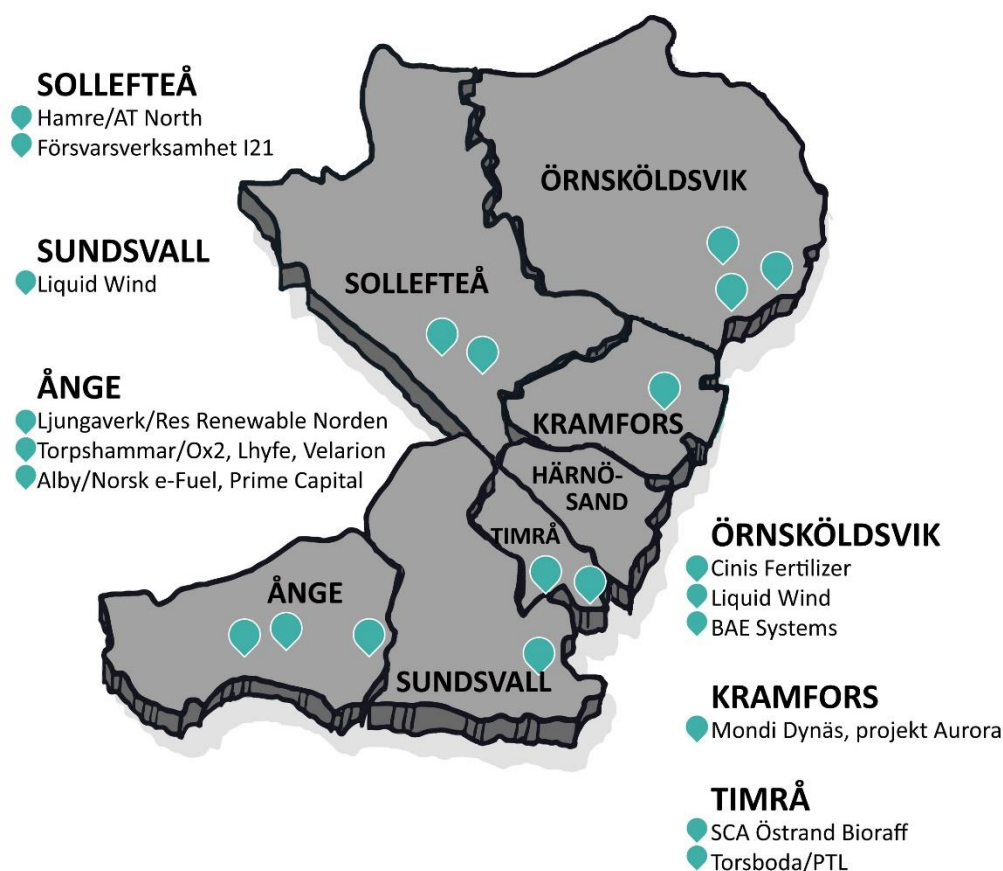
Region Västernorrland har gjort en aktualiserad kartläggning av aviserade och planerade industriinvesteringar. Totalt rör det sig om investeringar i storleksordningen 150 miljarder kronor under perioden 2023 – 2035. Flertalet av satsningarna sker inom området energi och material kopplat till den gröna omställningen men här ingår även en del satsningar inom försvarsindustri och offentliga satsningar på försvarsverksamhet i länet.

Inom området energi och gröna teknologier avser de aviserade investeringarna i Västernorrland fossilfri energi och bränslen, batterimaterial och konstgödsel. Runt dessa satsningar finns också planer på andra investeringar för att nyttja spillströmmar och andra möjligheter till industriell symbios. Det finns också stora planerade satsningar inom försvarsindustrin och beslut om återetablering av regementet I 21 i Sollefteå.³⁴

Figur 9 visar ett urval av de investeringar inom grön omställning, försvar och försvarsindustri som ligger till grund för analysen. Investeringssummor är inte angivna då det för vissa satsningar ännu inte är officiella, och därför inte kan publiceras. På samma sätt är inte heller företagsnamn utskrivna på alla investeringar, då det pågår förhandlingar som skulle kunna störas om uppgifterna blir offentliga.

³⁴ <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/regemente-byggs-upp-igen-i-solleftea>

Figur 9. Investeringskartan - Västernorrland

Källa: Region Västernorrland

Direkta och indirekta sysselsättningseffekter

Baserat på Region Västernorrlands kartläggning uppskattas de aviserade investeringarna och expansionsplanerna i länet att skapa en kraftigt ökad arbetskraftsefterfrågan. Om dessa satsningar genomförs enligt plan uppskattas den direkta sysselsättningseffekten innebära tusentals nya arbetstillfällen per år under perioden 2023 – 2035.

De nya arbetstillfällena kommer i praktiken dock inte vara jämnt fördelade över åren. Flest nya jobb antas skapas under bygg- och etableringsfasen som antas ske primärt under åren 2025 – 2032. Det handlar då primärt om bygg- och anläggningsarbeten i anslutning till etablering av fabriker och andra typer av infrastruktur som är kopplat till produktion samt installation av maskiner. Under den perioden antas mellan 6 000 och 10 000 personer efterfrågas. Efter 2032 antas byggfasen i huvudsak vara avslutad (gäller de investeringar som ingår i den här analysen).

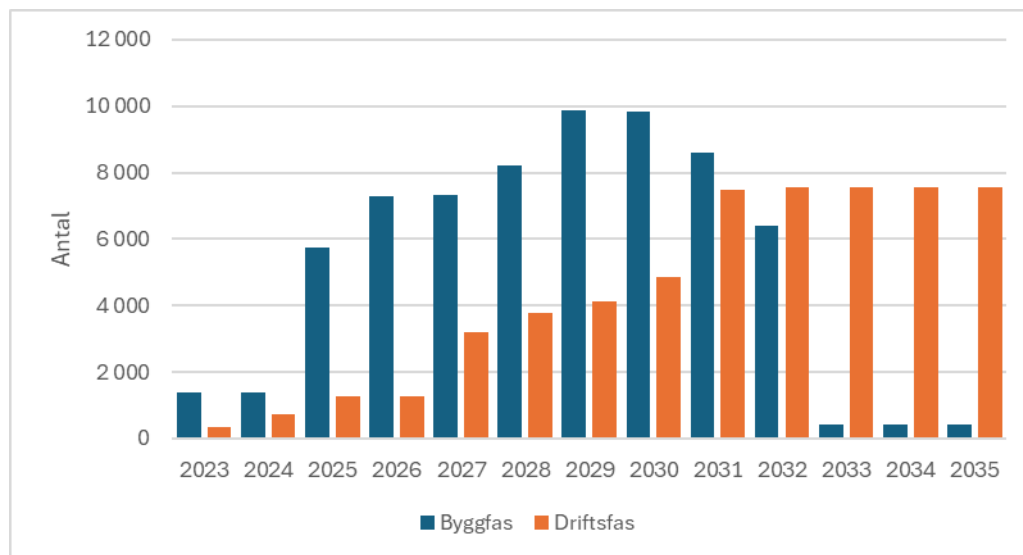
Driftsfasen antas också ta sin början runt 2025 med en successiv ökning av antalet sysselsatta i produktionen. Driftsfasen avser både expansion i befintliga företag och helt ny produktion. Rund 2032 antas driftsfasen nått planerad nivå. Då förväntas omkring 7 500 personer jobba i produktionen.

I uppskattningen av antalet nya arbetstillfällen ingår jobb direkt kopplade till byggandet av fabriker och verksamhetsrelaterad infrastruktur, större planerade expansioner i

befintliga företag samt följdinvesteringar i hamnar, vägar, ny elproduktion och -distribution.

Med reservation för att tidsplanerna för enskilda projekt kan komma att ändras så ser fördelningen av de nya arbetstillfällena fördelat mellan byggfas och driftsfas över perioden ut enligt Figur 10.

Figur 10. Ungefärlig uppskattning av hur antalet direkta arbetstillfällen från aviserade investeringar kommer fördela sig över åren mellan 2023 - 2035

Källa: Region Västernorrland. Beräkningar: WSP

Som framgår av Figur 10 ovan kommer flertalet av de nya arbetstillfällena uppstå under byggfasen. Antalet jobb i byggfasen kulminerar under 2029–2030 då närmare 10 000 personer antas arbeta med byggnation och installationer i företagsanläggningar. Efter hand som anläggningarna färdigställs kommer de nya jobben främst uppstå direkt i produktionen (driftsfasen). Under slutet av perioden beräknas endast ett fåtal jobb ske kopplat till bygg och etablering medan omkring 7 500 jobb direkt i produktionen antas finnas från 2031 och framåt.

De aviserade industrisatsningarna och följdinvesteringarna antas också leda till en indirekt efterfrågan i den regionala ekonomin vilket genererar ytterligare arbetstillfällen.

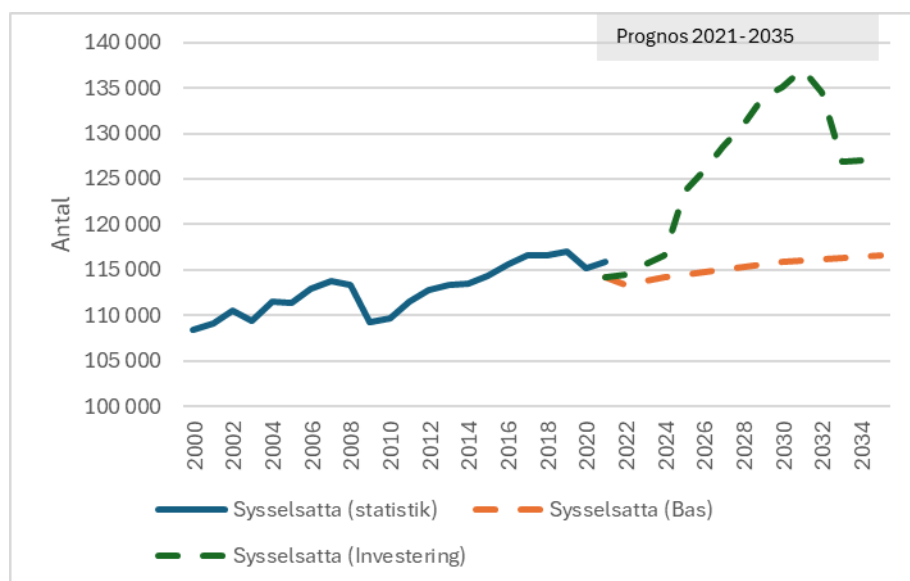
Baserat på de stora aviserade industrisatsningarna i Västernorrland har ett investeringsscenario tagits fram. Till skillnad från basscenariot, som utgick ifrån ett begränsat arbetskraftsutbud, utgår investeringsscenariot i stället från det omvända perspektivet: Det vill säga, hur stor blir den totala arbetskraftsefterfrågan (direkt och indirekt) i länet om samtliga industrisatsningar genomförs enligt plan?

Investeringscenariot innebär att Raps-modellen beräknar de totala sysselsättningseffekterna som uppstår av den direkta arbetskraftsefterfrågan som näringslivets investeringar skapar. De totala sysselsättningseffekterna är summan av den direkta arbetskraftsefterfrågan och de indirekta effekter som förväntas uppstå i underleverantörsled till följd av de direkta investeringarna. I basscenariot beräknades sysselsättningen bli närmare 116 700 personer år 2035. I investeringscenariot

beräknas sysselsättningen i stället bli 127 200 personer år 2035, det vill säga 10 600 fler sysselsatta än i basscenariot.

Den direkta sysselsättningsefterfrågan från de aviserade investeringarna uppskattas till i genomsnitt 10 000 per år under perioden 2023 – 2035 (avsnitt 4.1). Dessa är dock inte jämnt fördelade över åren utan varierar över tid beroende på när bygg- respektive driftsfaserna uppskattas ske. I Figur 11 syns dessa skillnader mellan åren i investeringsscenariot. Att arbetskraftsefterfrågan beräknas öka kraftigt fram till 2031 för att sedan minska och lägga sig på en något lägre nivå förklaras av att efterfrågan på arbetskraft är större under den inledande byggfasen än under den senare perioden som då domineras av övergången till driftsfasen.

Figur 11. Sysselsättningsutvecklingen i Västernorrlands län 2000 – 2035. Basscenario och investeringsscenario 2021 - 2035

Källa: SCB. Beräkningar: WSP

Anm. Båda scenarierna utgår från sysselsättningsnivån 2020. För första prognosåret (2021) hamnar den modellberäknade sysselsättningen något lägre än den faktiska sysselsättningen enligt statistiken. Det förklaras av att Raps-modellen inte beaktar pandemi-effekterna på arbetsmarknaden.

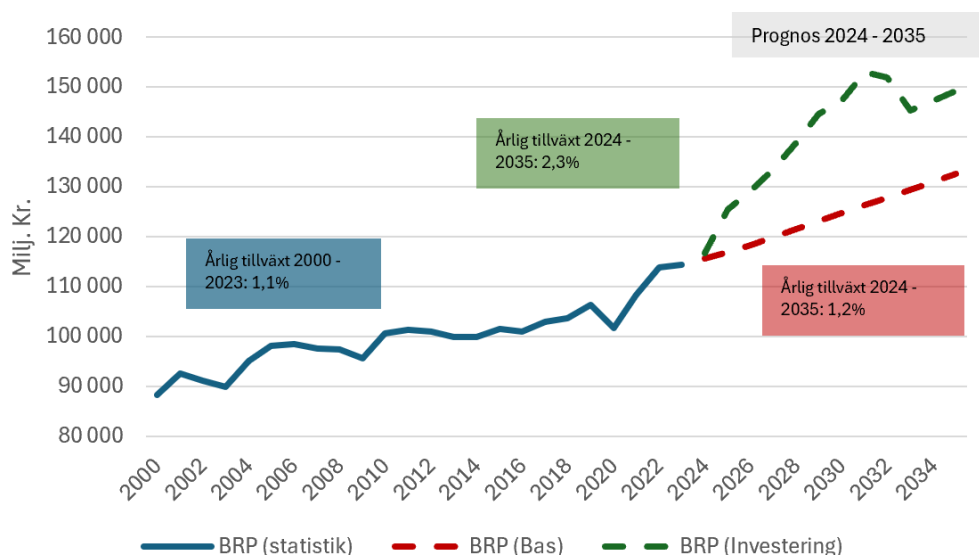
Multiplikatoreffekter

Sett över hela investeringsperioden förväntas alltså den totala sysselsättningen bli omkring 2 000 fler än den sysselsättning som uppstår direkt på grund av investeringarna. Detta beror på att det uppstår så kallade multiplikatoreffekter i den regionala ekonomin. Det vill säga de direkta sysselsättningseffekterna genererar indirekta effekter i andra delar av ekonomin, framför allt i underleverantörsled. Den genomsnittliga multiplikatoreffekten i investeringsscenariot beräknas till 1,4. Konkret betyder det att 100 nya arbetstillfällen skapar ytterligare 40 nya jobb i länet. Inkluderas även de indirekta effekterna i övriga delar av landet ökar multiplikatorn till 1,8.

BRP-utveckling

BRP-tillväxten beräknades till 1,2 procent årligen under perioden 2024 – 2035 i basscenariot. I investeringsscenariot beräknas BRP-tillväxten öka till 2,3 procent per år under samma period. I absoluta tal är BRP i Västernorrland 16,5 miljarder kronor högre år 2035 i investeringsscenariot jämfört med basscenariot. De aviserade industrisatsningarna beräknas således ge ett betydande regionalekonomiskt tillskott.

Figur 12. BRP-utvecklingen i Västernorrlands län 2000 – 2035. Bas- och investeringsscenario 2024 - 2035

Källa: SCB. Beräkningar: WSP

4.3 INFLYTTNINGSSCENARIO 2020 – 2035

I basscenariot satte SCB:s antagna befolkningsutveckling en gräns för hur stor sysselsättningen och den regionala ekonomin kan antas växa. I investeringsscenariot frångick vi dessa restriktioner och utgick i stället från vad den totala effekten blir i en efterfrågebalanserad utveckling. Nästa fråga som vi behöver ställa oss blir därför hur den ökade arbetskraftsefterfrågan ska kunna mötas.

Som beskrivits i tidigare avsnitt är arbetskraftsutbudet redan i utgångsläget begränsat i Västernorrland och resultatet från basscenariot visar att det knappast skulle vara möjligt att möta den arbetskraftsefterfrågan som näringslivets planerade satsningar kräver.

Ytterligare en aspekt i sammanhanget är att en stor del av arbetskraften idag – en tredjedel – har en förgymnasial utbildning som högsta utbildningsnivå. En stor del av dessa är äldre vilket innebär att ur ett kompetensförsörjningsperspektiv kommer troligen inte dessa individer motsvara vad näringslivet efterfrågar.

Den bilden stöds av SCB:s senaste regionala utbildnings- och arbetsmarknadsprognos för Västernorrland där SCB beräknat att det 2035 kommer finnas ett överskott på närmare 4 800 personer med en förgymnasial utbildning relativt efterfrågan. Samtidigt bedömer SCB att det finns risk för ett underskott personer med olika typer av yrkesutbildningar som inom exempelvis industri- och teknikområdet både på gymnasial

och eftergymnasial nivå. Viktigt att notera är att SCB:s utbildnings- och arbetsmarknadsprognos inte inkluderar några större industrisatsningar i länet.³⁵

Slutsatsen av detta är att det kommer krävas en betydande inflyttning till Västernorrland för att kunna möta näringslivets arbetskrafts- och kompetensbehov. Detta utgör den centrala utgångspunkten för inflyttningsscenariot. Inflyttningsscenariot baseras på samma antaganden om direkt arbetskraftsefterfrågan som i investeringsscenariot men ett alternativ antagande med en ökad inflyttning till länet.

Inflyttningsscenariot baseras dock inte på antagandet att den samlade arbetskraftsefterfrågan som förväntas uppstå i spåren av industrisatsningarna kommer lösas via inflyttning. Inflyttningsscenariot bygger istället på antagandet att en betydande del av den ökade arbetskraftsefterfrågan under bygg- och etableringsfasen kommer att lösas via tillfällig arbetskraft som pendlar in eller är utstationerad under tiden då fabriker byggs och maskiner installeras. Det antagandet baserar vi på utvecklingen i Skellefteå kommun.

Tillfälliga och permanenta arbetstillfällen

Erfarenheterna från Northvolts etablering i Skellefteå är att en stor del av den sysselsättning som är direkt kopplad till byggandet av fabriken och tillhörande anläggningar samt installationer av specialmaskiner och annan utrustning till stor del hämtades via arbetskraft utifrån.

Mellan 2022 och 2023 ökade andelen inpendlare till Skellefteå kommun från andra län än Västerbotten och Norrbotten från 29 till 37 procent. Och av de inpendlare som arbetade i byggbranschen kom 40 procent från andra län än Västerbotten och Norrbotten.

Statistiken visar att långdistanspendling var också relativt vanligt inom branscher som maskinindustri och data- och teknikkonsulter. Vidare anlätade Northvolt i Skellefteå omkring 1 200 utstationerade arbetstagare från andra länder vilket motsvarar drygt 15 procent av samtliga utstationerade till Västerbotten 2023. De utstationerade kom från 25 länder varav de flesta från Kina, Polen och Tyskland. Totalt köpte man in tjänster från 42 olika branscher varav tillverkning av specialmaskiner och elinstallationer var de två största branscherna.³⁶

Det är högst troligt att de stora planerade satsningarna i Västernorrland kommer innebära en liknande situation under bygg- och etableringsfasen. Den arbetskraft och specialistkompetens som efterfrågas under byggandet och etableringen av de nya produktionsanläggningarna kommer vara svår att uppbringa i det egna länet eller i grannlänen.

När företagens anläggningar är färdigställda och man går in i produktionsfasen antas omvänt att efterfrågan på inpendlande och utstationerad kompetens kommer minska samtidigt som efterfrågan kommer skifta till personal som är bosatta i kommunen eller länet.

I inflyttningsscenariot räknar vi således med den arbetskraftsefterfrågan som beräknas uppstå i driftfasen (dvs. exklusive jobben som förväntas vara direkt kopplade till byggfasen) måste ske via inflyttning till länet. Det betyder att det kommer krävas omkring 12 000 inflyttare fram till 2035 för att möta näringslivets arbetskraftsefterfrågan.

Vidare antas att en del av dessa inflyttare också har en partner och barn som flyttar med. En medflyttarfaktor på 1,5 har tillämpats vilket ger en inflyttning på omkring 17 500

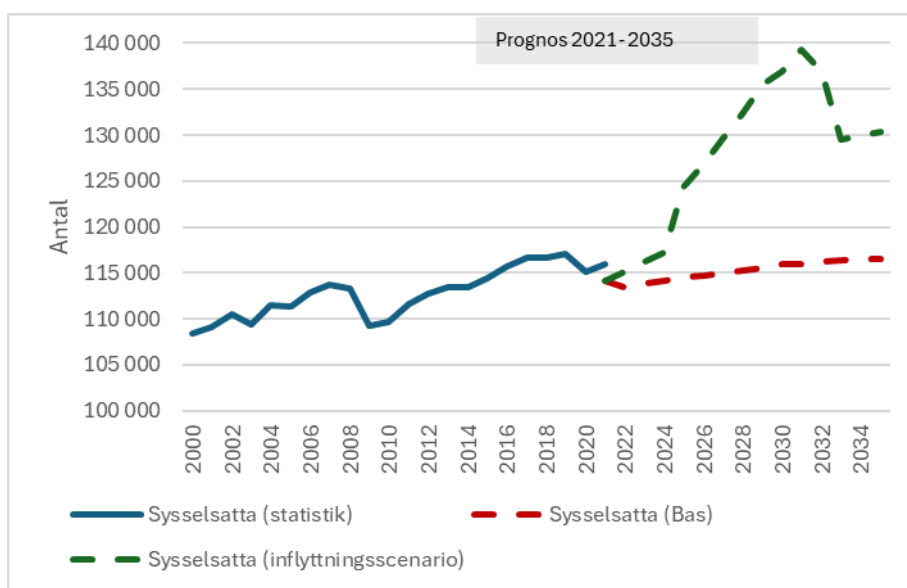
³⁵ [Trender och prognoser Västernorrland](#), SCB 2022

³⁶ [Ny kraft i norr, Tillväxtanalys \(2024\)](#)

personer. Den här inflyttningen skapar i sin tur ytterligare efterfrågan i den regionala ekonomin vilket innebär att inflyttningen antas behöva bli ännu lite större för att möta den samlade efterfrågan. Därför beräknas den samlade inflyttningen bli drygt 19 000 personer fram till 2035.

I termer av sysselsättning innebär inflyttningsscenariot att antalet sysselsatta år 2035 beräknas bli drygt 130 000 i stället för 116 000 som i basscenariot. Jämfört med investeringsscenariot blir det omkring 3 000 fler sysselsatta i inflyttningsscenariot.

Figur 13. Sysselsättningsutvecklingen i Västernorrlands län 2000 – 2035. Bas- och inflyttningsscenario 2024 - 2035

Källa: SCB. Beräkningar: WSP

Multiplikatoreffekter

Inflyttningsscenariot innebär också att den regionala multiplikatoreffekten blir större än i investeringsscenariot. Den genomsnittliga regionala multiplikatorn för perioden 2023 till 2035 ökar från 1,4 till 1,82 på regional nivå. Den större multiplikatorn är ett uttryck för att den ökade inflyttningen ger ytterligare spridningseffekter i den regionala ekonomin. Som tidigare beräknas de samlade effekterna för hela landet ge en multiplikator på 1,8.

Då större multiplikatoreffekter har redovisats i olika andra studier finns det anledning att kommentera våra resultat lite mer utförligt.

IVA hänvisar exempelvis i sin rapport, *Industrisatsningarna i norra Sverige*, till en studie av Moretti och Thulin och skriver: "En nyetablering i teknikintensiva verksamheter där ytterligare en person anställs leder till följd effekter som ökar sysselsättningen med 1–3 anställda."³⁷

I rapporten *Industriomställningen och dess samhällsekonomiska effekter* skriver McKinsey att de räknar med multiplikatorer på mellan 2,0 och 4,0.³⁸

³⁷ [Industrisatsningarna i norra Sverige, IVA \(2024\)](#)

³⁸ [Industriomställningen och dess samhällsekonomiska effekter, McKinsey \(2024\)](#)

Och i en annan rapport från Industriekonomerna, baserat på en input-output-analys, beräknas en nationell multiplikator på 1,8 – det vill säga på samma nivå som vår scenarioanalys.³⁹

Vad förklarar dessa skillnader i storleken på multiplikatorerna? Två troliga förklaringar är dels vilka antaganden som används för tillgången på arbetskraft, dels hur stor andel av insatsvarorna som antas komma från det egna länet.

Multiplikatorerna i Moretti och Thulins studie baseras på en ekonometrisk ansats där arbetskraftsutbudet är elastiskt – medan investeringsscenariot i vår scenarioanalys baseras på antagandet att det samlade arbetskraftsutbudet för riket inte påverkas. Det vill säga, nettoeffekten för riket av en ökad inrikes inflyttning till Västernorrland antas vara noll. Det bör påpekas att IVA också villkorar sin hänvisning till Moretti och Thulins studie med tillägget att en förutsättning för dessa höga multiplikatorer är "... I den mån arbetskraft kan attraheras."

Det kan möjligen invändas att vårt antagande är något för konservativt och att om en större del av den antagna sysselsättningsefterfrågan kommer leda till en ökad arbetskraftsinvandring i stället för en omflyttning inom landet skulle den samlade effekten bli större.

Gällande insatsvaror från den det egna länet är antagandet i vår scenarioanalys att endast en begränsad del av dessa kommer köpas från den regionala ekonomin. Även andelen insatsvaror som köps in från övriga län i Sverige antas vara begränsad. Merparten antas komma via import från utlandet.⁴⁰

Även här kan man invända att detta antagande möjligen är för konservativt. Inom områden som vätgas och försvarsindustrin finns indikationer på att de regionala leverantörskedjorna kan vara längre.

På grund av den stora osäkerheten både kring framtida arbetskraftsinvandring och hur de regionala värdekedjorna kommer se ut i framtiden har vi valt att hålla fast vid gjorda antaganden.

BRP-utvecklingen

BRP-tillväxten blir 19 miljarder kronor högre i inflyttningsscenariot jämfört med basscenariot och 2,5 miljarder högre än i investeringsscenariot år 2035.

Sammanfattningsvis kan konstateras att effekterna på arbetskraftsefterfrågan och BRP-effekterna blir stora för Västernorrland om aviserade investeringar fullföljs enligt plan och om länet kan få den inflyttning som krävs för att möta arbetskraftsefterfrågan. I kapitel 5 utvecklas analysen av de regionalekonomiska effekterna som antas uppstå utifrån inflyttningsscenariots resultat.

³⁹ [Många nya jobb direkt och indirekt tack vare industrin och dess gröna omställning, Industriekonomernas input-output-analys \(2023\)](#)

⁴⁰ Enligt SCB, Nationalräkenskaperna uppgår andelen utlandsimport för verkstadsindustrins investeringsvaror till omkring 70 procent. Skattningar för Norr- och Västerbotten indikerar att av användningen av nationellt producerade verkstadsprodukter är andelen import från övriga landet högre än 80 procent. Det betyder att av totala maskininvesteringar på 100 uppskattas den del av efterfrågan som riktas mot regional produktion uppgå till mindre än $100 \times (1-0,7) \times (1-0,8) = 6$, dvs. sex procent. Samma antas gälla för Västernorrlands län.

5. REGIONALEKONOMISK ANALYS

I följande kapitel sammanfattas de viktigaste regionalekonomiska resultaten från scenarioanalysen med fokus på arbetsmarknad, BRP, BNP, skatteintäkter samt bostadsefterfrågan.

5.1 EFFEKTER PÅ BRP, EXPORT OCH SYSSELSÄTTNING

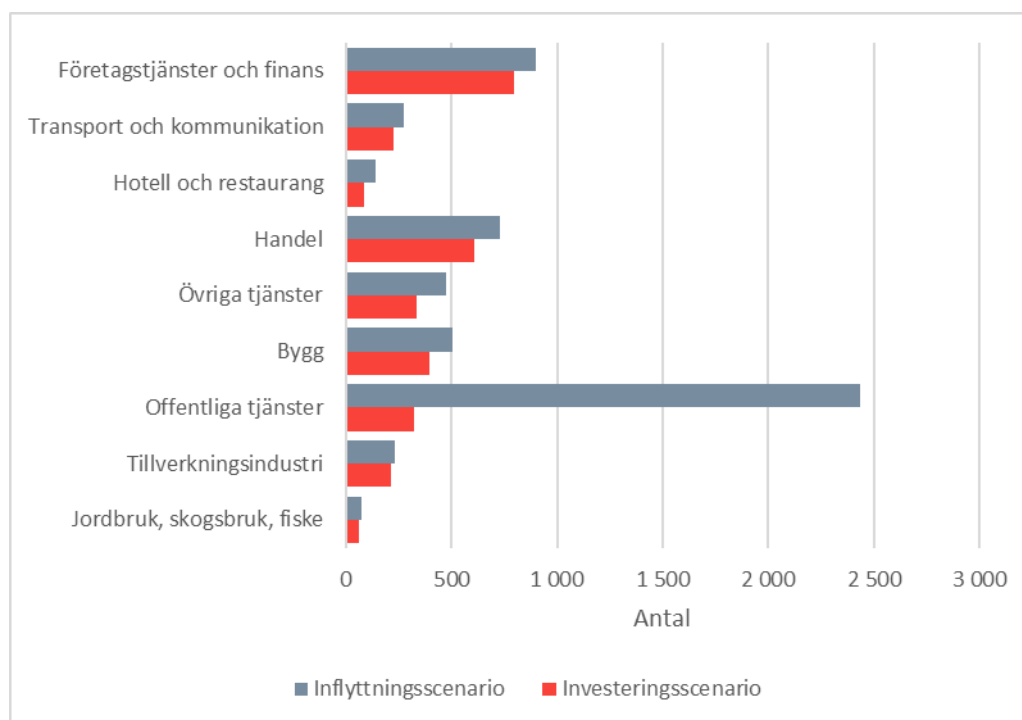
Inflyttningsscenariot – som är det slutliga alternativscenariot – ger att satsningarna i Västernorrland innebär en ökning av BNP med närmare 24 miljarder kronor, varav 19 miljarder i länet, år 2035. Inflyttningsscenariot innebär också att länets samlade utlandsexport beräknas bli närmare 80 procent högre än i basscenariot.

Den totala sysselsättningseffekten av de aviserade industrisatsningarna och försvarssatsningar samt inflyttningen uppgår till cirka 14 000 personer år 2035. Den totala sysselsättningseffekten är summan av *direkta* och *indirekta* effekter. Den direkta effekten utgörs av de arbetstillfällen som uppstår direkt kopplat till investeringarna i grön omställning och försvar. Dessa arbetstillfällen skapas främst i branscherna *Annan elektro- och teleproduktindustri*, *Övrig kemisk industri* och *Transportmedelsindustri*. Dessa nya direkta arbetstillfällen uppskattas till drygt 7 000.

De direkta sysselsättningseffekterna genererar i sin tur indirekta effekter i andra branscher och sektorer i länet. De indirekta effekterna beräknas leda till cirka 3 000 nya arbetstillfällen i den regionala ekonomin år 2035. Dessa indirekta effekter utgörs främst av en ökad efterfråga på lokalt producerade insatsvaror. En del av effekten kommer också från en ökning av efterfrågan via inpendling och inkomstökningar som konsumeras lokalt. Dessa indirekta effekter fördelas branschvis enligt Figur 13 nedan, där det främst är branschaggregaten Handel, Företagstjänster och Finans som ökar.

Den ökade inflyttningen med totalt 19 000 personer leder till att ytterligare omkring 4 000 arbetstillfällen skapas då inflyttarna efterfrågar bostäder och kommunal service. Sysselsättningseffekten beräknas bli störst inom offentliga tjänster år 2035, där efterfrågan antas följa det ökade behovet som följer av en större befolkning. Övriga branschaggregat påverkas dels via den indirekta efterfrågan på insatsvaror till offentlig sektor, dels via ökad lokal efterfrågan som genereras av en större befolkning.

Figur 14. Indirekta sysselsättningseffekter i investeringsscenariot respektive inflyttningsscenariot. År 2035

Källa: Raps, WSP

5.2 KOMMUNAL OCH STATLIG KONSUMTION

Beräkningen av effekten på den kommunala konsumtionen baseras på den demografiska förändringen i flyttscenariot. Effekten beror på tre faktorer: 1) antalet inflyttare; 2) inflyttarnas ålder och kön; samt 3) antal födda barn och antalet dödsfall bland inflyttarna över tid.

Sammanslaget ger de tre faktorerna att den kommunala konsumtionen ökar någorlunda linjärt i relation till inflyttningen, men med en konsumtion per inflyttare som är lägre än för befolkningen i genomsnitt. Det beror på att inflyttarna antas domineras av unga vuxna, som kostar mindre i form av vård och kommunal service. Kostnaden per inflyttare ökar sedan något över tid när de får barn.⁴¹

Baserat på gjorda antaganden om en ökad inflyttning blir befolkningen i Västernorrland drygt 19 000 fler i inflyttningsscenariot jämfört med basscenariot år 2035, en befolkningsökning med åtta procent.

Den kommunala konsumtionen beräknas bli omkring 1,6 miljarder kronor högre (sex procent) år 2035 än i basscenariot, vilket motsvaras av en ökning på fem procent för sysselsättningen i offentligfinansierad sektor (cirka 2 500 personer). Anledningen till att sysselsättningen i offentlig sektor ökar lika mycket som den kommunala konsumtionen förklaras av att kommunen även köper in varor och tjänster från andra branscher, direkt och indirekt.

Den statliga konsumtionen antas vara densamma i alla scenarier eftersom kopplingen till den demografiska utvecklingen är svårare att förutse.

⁴¹ Födslotalen baseras på skattade värden i Raps.

5.3 SKATTEEFFEKTER

Inflyttningen och den ökade arbetskraftsefterfrågan som antagits i inflyttningsscenariot förväntas ge effekter på kommunernas och regionens samt statens skatteintäkter. Nettoeffekten för kommunerna och regionen kommer dock till stor del att påverkas av det kommunala utjämnningssystemet, vars syfte är att skapa likvärdiga ekonomiska förutsättningar för alla kommuner och regioner i landet. Detta för att göra det möjligt för kommuner och regioner att tillhandahålla likvärdig offentlig service, oberoende av invånarnas inkomster och andra strukturella förhållanden. Effekten av utjämnningssystemet har dock inte beräknats här.

I Raps-modellen beräknas skatteintäkterna (brutto) som ökningen i beskattningsbar inkomst i inflyttningsscenariot multiplicerat med den regionala skattesatsen (kommunal- plus regionala skatt). Skatteintäkterna beräknas bli 772 miljoner kronor högre i inflyttningsscenariot än i basscenariot år 2035, vilket utgör 4,2% av den regionala effekten på BRP.

Den nationella skatteeffekten i inflyttningsscenariot (inflyttningsscenariot jämfört med basscenariot) för riket blir betydligt högre – 6 292 miljoner kr, vilket utgör 26,4% av den nationella effekten på förädlingsvärdet eller BNP.

De positiva skatteeffekterna blir således betydligt större för staten än för etableringskommunerna, 89 respektive 11 procent.

Den nationella skattekvoten fördelar sig enligt tabellen nedan. Momsintäkterna är beräknade utifrån konsumtionsutrymme (80% av disponibel inkomst) multiplicerat med den genomsnittliga mervärdesskatten på total konsumtion i riket. Skatten på arbetsinkomster är beräknad med hjälp av en särskild beräkningsfunktion framtagen av Ekonomifakta utifrån en genomsnittlig månatlig löneinkomst i Västernorrland på 30 000 kr (där merparten av sysselsättningen uppstår). Den statliga skatten uppgår till 1,34 procent av disponibelinkomsten, utifrån statistik för 2021 i Västernorrland. Skattesatsen på kapital och bolagsskatt är beräknad som företagens kapitalskatt (inklusive bolagsskatt) som andel av BNP, enligt statistik från 2023.⁴²

Tabell 1. Nationella skatteintäkter som andel av BNP

Momsintäkter	6,3%
Skatt på arbetsinkomster exkl. statlig skatt	10,5%
Statlig inkomstskatt	0,6%
Skatt på kapital inkl. bolagsskatt	9,0%
Summa skattekvot	26,4%

Källa: SCB och Ekonomifakta. Beräkningar: WSP

De inkluderade skatterna utgör merparten av den potentiella skatteeffekten, om man bortser från arbetsgivaravgifter och sociala avgifter som i huvudsak inte är skatter i egentlig mening. Det finns även ytterligare skattebaser som potentiellt påverkas, såsom importskatter, men dessa har exkluderats i beräkningen.

⁴² https://www.ekonomifakta.se/sakomraden/skatt/skatt/rakna-ut-din-skatt_1209045.html

5.4 BOSTÄDER

Att beräkna den framtida efterfrågan på bostäder är komplext då det är många faktorer som spelar in. De senaste åren med snabba räntehöjningar och inflation har resulterat i att antalet påbörjade lägenheter minskat kraftig. Preliminär statistiken tyder på att bostadsinvesteringarna kommer vara på en låg nivå även under 2024 samt efterföljande år, givet att nybyggnationen stannar kvar på de lägre nivåerna.

Förutom de makroekonomiska effekterna och konjunkturläget behöver en bostadsprognos beakta hur framtida flyttkedjor kan komma att se ut och den framtida befolkningsstrukturen och hushållens bostadspreferenser.

Västernorrland har under lång tid – med undantag för åren runt flyktingkrisen 2015 – haft en minskande befolkning. Men även om befolkningen minskat har det efterfrågats bostäder. Mellan 2017 och 2023 minskade befolkningen i länet med 3 800 invånare. Under samma period byggdes närmare 3 200 lägenheter i flerbostadshus och småhus. Det innebär att det i snitt färdigställdes 200 nya bostäder årligen under perioden. Även under perioden före flyktingkrisen, 2010 – 2014 färdigställdes i snitt 150 bostäder per år. Boverket gör bedömningen att det även fram till 2030 kommer behöva byggas omkring 200 nya bostäder i Västernorrland.⁴³ Detta visar att även i avfolkningskommuner efterfrågas bostäder, för att tillfredsställa behovet av omflyttning när efterfrågan på bostäder inom kommunerna förändras.

Hur behovet av nya bostäder ser ut kommer att påverkas mycket av flyttkedjorna inom det befintliga beståndet. En viktig faktor relaterat till detta är vem som flyttar. Västernorrland är ett utflyttningslän och de som flyttar är i stor utsträckning yngre människor. Det betyder att i många av de som flyttar fortfarande bor hemma hos sina föräldrar och när de flyttar leder det inte till att någon bostad blir ledig.

En annan faktor som behöver beaktas är att det befintliga bostadsutbudet i inte motsvarar efterfrågan. Bostadsmarknaden behöver stämma överens med modern standard och efterfrågan. Det innebär också att det kommer behövas större lägenheter av olika upplåtelseform för att kunna attrahera inflyttare.⁴⁴

Nedan görs en förenklad beräkning med utgångspunkt i vårt inflyttningsscenario och det faktum att byggts i snitt 200 bostäder årligen mellan 2017 och 2023 samtidigt som befolkningen minskat med närmare 4 000 invånare. I inflyttningsscenariot beräknades den total inflyttningen fram till 2035 bli drygt 19 000 personer. Boverket beräknar att det i genomsnitt bor 2,2 personer per hushåll. Det ger då att det fram till 2035 kommer behövas drygt 8 000 nya bostäder eller 800 per år. Om vi utöver det antar att det även framöver kommer efterfrågas i snitt 200 nya bostäder årligen blir det genomsnittliga årliga behovet 1000 nya bostäder fram till 2035. Men som påpekats ovan bör även framtida flyttkedjor inom det befintliga beståndet tas med i beräkningen. Det innebär att det kan komma att frigöras bostäder i beståndet vilket kan komma att påverka det slutliga bostadsbehovet.

5.5 AVSLUTANDE DISKUSSION

Resultaten från scenarioanalysen visar att effekterna av de stora aviserade industrisatsningarna kommer få stor positiv påverkan på Västernorrland och även för Sverige som helhet. Genomförs samtliga investeringar som ingår i analysen fullt ut kommer det innebära en kraftigt ökad efterfrågan på arbetskraft, BRP-tillväxt och ökade

⁴³ <https://www.boverket.se/sv/om-boverket/oppna-data/byggbehovsberakning/>

⁴⁴ <https://www.boverket.se/contentassets/56b41b3b67c84d27bcd3245894c535fe/vasternorrlands-lan-2024.pdf>

skatteintäkter. Till det ska läggas att en framgångsrik grön omställning kan gynna Sveriges konkurrens- och innovationskraft på sikt.

Men de positiva resultat som scenarioanalysen kommer fram till är inget som kommer av sig självt. Som diskuterades i avsnitt 1.4 finns det många osäkerhetsfaktorer som kan komma att påverka enskilda investeringssatsningar. Samtidigt visar scenarioanalysen att en förutsättning för att den gröna omställningen ska lyckas är att få till stånd en positiv befolkningsutveckling, det vill säga en ökad inflyttning för att möta det arbetskraftsbehov som kommer uppstå kopplat till industrisatsningarna. Och för att detta ska ske krävs omfattande investeringar från kommunerna. Investeringar som är en förutsättning för näringslivets planerade satsningar samtidigt som kommunerna inte har några garantier för att satsningarna verkligen kommer bli av.

Att ställa om samhällsplaneringen från att varit avfolkningskommuner under lång tid till att i stället planera för expansion ställer stora krav på i många fall små kommuner med begränsade resurser. Det reser frågor om dagens ansvarsfördelning mellan stat och kommuner är rimligt mot bakgrund av de omfattande offentliga åtaganden som kommer krävas. Den frågan kommer diskuteras i nästa kapitel.

6. ANSVARSFÖRDELNINGEN MELLAN STAT OCH KOMMUN

I föregående kapitel redovisades ett antal regional- och kommunalekonomiska samt nationella effekter som kan antas uppstå i spåren av de aviserade industrisatsningarna i Västernorrland. Om dessa satsningar genomförs enligt plan innebär det naturligtvis stora positiva effekter för länet och dess kommuner i form av fler invånare, fler kvalificerade arbetstillfällen och ökade skatteinkomster. Men vad händer om de nya etableringarna inte fullföljs? I följande kapitel kommer frågan om ansvarsfördelningen mellan stat och kommun kopplat till den gröna omställningen att diskuteras.

6.1 EN NY SITUATION HAR UPPSTÅTT

Den gröna strukturomvandlingen markerar en betydande förändring i samhällsutvecklingen, vilket kräver en omvärdering av hur ansvar och risker fördelas mellan stat och kommuner. Under de senaste decennierna har en stor del av investeringsansvaret gradvis överförts från staten till kommunerna.

Ett konkret exempel på det finns inom VA-området. När den stora utbyggnaden av kommunal VA-infrastruktur som skedde på 60- och 70-talen då ansvarade kommunerna i hög utsträckning för genomförandet av investeringarna, medan finansieringen delades relativt jämnt mellan stat och kommunsektor. När kommunerna nu står inför stora behov av upprustning och uppgradering av VA-infrastrukturen ligger ansvaret för finansieringen i princip uteslutande på kommunerna.

Denna förändring blir väldigt tydlig när det kommer till den gröna strukturomvandling som vi befinner oss i starten av.

De stora aviserade industrisatsningarna innebär för många kommuner i norra Sverige en helt ny situation där man går från en relativt stagnerande utveckling under lång tid till att snabbt ställa om och planera för tillväxt under stor osäkerhet. En förutsättning för att få i gång den positiva utvecklingen är omfattande investeringar från kommunernas sida i infrastruktur, service, kultur och bostäder. Dessa investeringskostnader är omfattande

och i etableringskommuner som Skellefteå, Luleå och Boden har skuldsättningen ökat påtagligt.⁴⁵

Detta samtidigt som många av näringslivets investeringsplaner är behäftade med osäkerhet, där Northvolts konkurs i Skellefteå är det mest uppmärksammade exemplet men också PTL:s beslut om att avsluta markavtalet för anodfabrik i Torsboda i Timrå kommun efter att statliga Inspektionen för strategiska produkter (ISP) beslutat att företaget inte uppfyller nationella säkerhetskrav. Till det kan också läggas den ökade konkurrensen mellan länder genom att erbjuda företag höga investeringsstöd.⁴⁶

Samtidigt är den gröna omställningen en förutsättning för att Sverige ska följa EU:s lagstiftade beslut om att sänka utsläppen till en nivå i paritet med det nationellt satta målet för 2030 och för att uppnå de mer långsiktiga målen nettonollutsläpp 2045.⁴⁷

Den gröna omställningen reser därför frågor om det rimliga i att ett fåtal, och vissa fall relativt små, kommuner med begränsade resurser ska ta ett så stort ansvar (och risker) för den gröna omställningen.

Den förskjutning i ansvar och risktagande som skett kan illustreras med ett exempel från Västernorrland. I anslutning till en industrisite i Timrå kommun behöver en trafikplats byggas till en beräknad kostnad på 350 miljoner kronor. Trafikverket har sagt ja till att bygga trafikplatsen men villkorat det med att kommunen måste stå för finansieringen.

Det har framförts argument från bland annat Sveriges kommuner och regioner (SKR) att det behövs både mer statliga stöd (exempelvis investeringsstöd för bostadsbyggande) och bättre incitament för att kommunerna ska göra nödvändiga investeringar (inkomster från bolagsskatter och från fastighetsavgifter för näringsfastigheter och intäkter från storskalig energiproduktion).⁴⁸

6.2 NY STRATEGI FÖR "GIGAINVESTERINGAR"

Etableringar och olika investeringar sker hela tiden runt om i landet. Men den gröna omställningen innebär ett skifte. Men de storskaliga investeringsprojekt som nu pågår har inte varit förekommande på mycket länge. Dessa investeringsprojekt utmärker sig av att vara extraordinära i betydelse, storlek och komplexitet. Det öppnar upp för en diskussion om att vissa investeringar bör betraktas som av särskild strategisk vikt, och att arbetsdelningen mellan stat och kommun bör utformas på ett sätt som tar särskild hänsyn till dessa satsningar.

Det är ofta små och resurssvaga kommuner som står inför dessa omfattande satsningar. Näringslivet förväntar sig snabba processer och beslut från kommunerna, men många av dessa frågor kräver samverkan eller beslut från statliga myndigheter. Kommunerna upplever att statliga myndigheter inte alltid delar samma känsla av brådska. Det handlar om utbildning, tillståndprocesser, planeringsfrågor, kollektivtrafik, infrastruktur, välfärdstjänster, kultur, internationalisering, miljö, riksintressen, arbetsmarknad och inte minst bostäder.⁴⁹

Dessa strategiska "gigainvesteringar" måste ses i ljuset av deras nationella betydelse. Dels är dessa investeringar avgörande för att klara beslutade klimatmål, dels kan de leda till långsiktigt positiva effekter i form av nya arbetstillfällen, skatteintäkter, framväxten av nya branscher, innovationsspridning och möjligheten att nå politiskt beslutade miljömål. Vilket ligger i linje med den nationella utrikeshandelsstrategin som

⁴⁵ [Vem ska stå för risken? SKR \(2023\)](#)

⁴⁶ Se avsnitt 1,4

⁴⁷ [Långtidsutredningen 2023, Regeringskansliet \(2023\)](#)

⁴⁸ [Den gröna omställningen, SKR \(2024\)](#)

⁴⁹ [We are in the business of trust, Tillväxtanalys \(2021\)](#)

uttryckligen talar om att prioritera strategiskt viktiga investeringar som är högt positionerade i värdekedjorna.⁵⁰

Staten har successivt vidtagit flera enskilda åtgärder kopplat till större strategiska investeringar som exempelvis tillsättandet av en särskild samordnare för att främja koordineringen av de stora företagsinvesteringarna i Norrbotten och Västerbotten; etableringen av ett accelerationskontor som ska underlätta industrins omställning och samordna komplexa industrietableringar; en strategi för nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i norra Sverige; särskilda uppdrag till Trafikverket och Svenska kraftnät att analysera behovet av åtgärder inom infrastruktur- respektive energiområdet.

Även om vissa av dessa åtgärder varit positiva är det samlade intrycket att det saknas en samlad nationell långsiktig strategi för att främja en snabb och hållbar grön omställning med fokus på storskaliga industrisatsningar. Det är fortfarande etableringskommunerna som antas ta huvuddelen av ansvaret för att den gröna omställningen blir av samtidigt som det inte finns några garantier för framgång.

Myndigheten Tillväxtanalys bedömer att det idag saknas en långsiktig nationell strategi för att hantera särskilt strategiskt viktiga investeringar. De menar att internationell konkurrenskraft för sådana investeringar kräver ett sammanhållet system, där attraktiva ramvillkor, investeringsfrämjande åtgärder och en utvecklad mottagningsstruktur är centrala komponenter.

I den refererade studien av Tillväxtanalys lämnas fyra policyrekommendationer:

- **Samla erfarenheter av tidigare insatser i samband med stora investeringar:** Genom att analysera och dra lärdomar från tidigare stora investeringsprojekt kan framtida satsningar optimeras.
- **Inför en klassificering för särskilt stora och/eller särskilt strategiska investeringar:** En tydlig klassificering kan hjälpa till att identifiera och prioritera investeringar som är av nationell betydelse.
- **En sammanhållen mottagningsstruktur aktiveras för dessa investeringar:** En centraliserad struktur kan underlätta samordningen mellan olika aktörer och myndigheter, vilket är avgörande för att effektivt hantera stora investeringar.
- **Möjlighet till riktat statligt stöd för samhällsomvandling:** Statligt stöd kan vara nödvändigt för att säkerställa att de samhällsomvandlingar som krävs för att möjliggöra dessa investeringar genomförs på ett hållbart och effektivt sätt.

Genom att implementera dessa rekommendationer kan Sverige skapa en mer robust och konkurrenskraftig strategi för att attrahera och hantera stora, strategiskt viktiga investeringar. Detta är avgörande för att säkerställa att den gröna omställningen och andra stora industriella satsningar kan genomföras framgångsrikt och bidra till långsiktig ekonomisk tillväxt och hållbar utveckling.⁵¹

6.3 FINANSIERINGSFRÅGAN

Hur ska dessa omfattande offentliga investeringar som kommer krävas finansieras? Ett förslag är att det sker genom att lätta på det finansiella överskottsmålet. Det är viktigt att betona att dessa investeringar inte handlar om att öka konsumtionen, utan om att rusta samhället för att kunna ta emot och hantera de stora industriella satsningar som är nödvändiga för den gröna strukturomvandlingen.

⁵⁰ [Strategi för Sveriges utrikeshandel, investeringar och globala konkurrenskraft, Regeringskansliet \(2023\)](#)

⁵¹ [Att landa en gigainvestering, Tillväxtanalys \(2025\)](#)

Det handlar inte om att ge mer direkt stöd till företagen, utan om att säkerställa att etableringskommuner har de resurser som krävs för att genomföra de investeringar i infrastruktur, bostäder, utbildning och andra samhällsfunktioner som är nödvändiga för att attrahera och stödja dessa etableringar. Den gröna omställningen kräver omfattande investeringar i samhällsstrukturen för att skapa förutsättningar för hållbar tillväxt och utveckling.

Sverige har idag en mycket låg offentlig skuldsättning. Skuldkvoten för den offentliga sektorn som helhet var den femte lägsta inom EU 2023, med god marginal till nivån i EU:s stabilitets- och tillväxtpakt. Men även om den totala skuldsättningen är låg relativt övriga länder så är kommunsektorns del av Maastrichtskulden som andel av BNP hög. Här utmärker sig Sverige tillsammans med Finland som de två länder med högst andel kommunal skuldsättning.⁵²

Över tid har kommunsektorns andel av Maastrichtskulden också ökat samtidigt som statens del minskat. Under perioden 2010 – 2023 ökade kommunsektorns andel från 6 till 12 procent av BNP. Under samma period minskade statens andel från 32 till 19 procent av BNP.

Att kommunernas låneandel är högre i länder som Sverige och Finland förklaras till viss del av att våra länder har en mer decentraliserad välfärdsmodell där kommunernas ansvarsområden är mer omfattande än i många andra länder. Men det förklarar inte varför kommunkollektivets skuldsättning ökat samtidigt som statens har minskat.

Det finns flera orsaker till att kommunernas låneandel ökat över tid men den främsta är troligen förändrad demografi. Sverige hade en kraftig befolkningsökning under perioden 2010 – 2023. Det medförde ett behov av stora investeringar i utbyggnad av förskolor, skolor och äldreboenden. Samtidigt indikerar SCB:s senaste befolkningsprognos en betydligt lägre befolkningstillväxt framöver vilket skulle betyda minskat lånebehov för kommunkollektivet. Men den gröna omställningen, klimatanpassning, de stora behoven av investeringar i VA-verksamhet och civilförsvar talar snarare för att investeringsbehoven, och därmed lånebehoven, kommer vara stora även under kommande år.

Sveriges låga offentlig skuldsättning ger utrymme för att öka finansieringen av dessa investeringar genom att justera skuldankaret från 35 procent till någonstans mellan 45–55 procent av BNP, en möjlighet som lyft i den senaste långtidsutredningen.⁵³ Detta skulle möjliggöra att staten tar ett större finansiellt ansvar för de investeringar som är nödvändiga för att genomföra den gröna strukturomvandlingen.

Det finns också argument för att den förskjutning av skuld från stat till kommunsektor som skett under den senaste tioårsperioden inte är optimal utifrån såväl ett risk- som effektivitetsperspektiv. Staten lånar generellt till lägre ränta än kommuner och regioner, vilket gör att de sammantagna offentliga lånekostnaderna ökar när skulden förskjuts mot kommunsektorn, allt annat lika. Uppsidan av de stora investeringarna är för berörda kommuner ur ett ekonomiskt perspektiv osäkra och ligger långt in i framtiden medan riskerna är stora. Omvänt tar staten relativt små ekonomiska risker, samtidigt som de ökade intäkterna från bland annat bolagsskatt och moms är betydande.⁵⁴

⁵² [En stabil välfärd i vardag och kris, SKR \(2024\)](#)

⁵³ [Nytt ramverk för finanspolitiken, SOU 2023:92](#)

⁵⁴ Se avsnitt 5,3

7. AVSLUTANDE DISKUSSION

Denna rapport har analyserat de potentiella effekterna av stora satsningar på grön omställning, försvar och försvarsindustri i Västernorrland. Scenarioanalysen visar att dessa investeringar kan leda till betydande positiva effekter för både Västernorrland och Sverige som helhet, men också att det finns stora utmaningar och risker som måste hanteras.

Viktigaste resultaten från scenarioanalysen

- **Sysselsättning:** Om de planerade investeringarna genomförs, förväntas sysselsättningen i Västernorrland öka med 14 000 arbetstillfällen fram till 2035. Detta inkluderar både direkta och indirekta effekter av investeringarna.
- **Inflyttning:** För att möta den ökade efterfrågan på arbetskraft och kompetens, beräknas en inflyttning av 19 000 personer vara nödvändig fram till 2035. Detta kommer att kräva omfattande investeringar i bostäder och offentlig service.
- **BNP och BRP:** Investeringarna förväntas öka bruttoregionprodukten (BRP) i Västernorrland med 19 miljarder kronor och Sveriges BNP med nästan 24 miljarder kronor år 2035.
- **Export:** Västernorrlands export beräknas öka med 80 procent, vilket kommer att stärka både den regionala och nationella ekonomin.
- **Skatteintäkter:** De ökade skatteintäkterna beräknas till 772 miljoner kronor för kommunerna i Västernorrland och 6 292 miljoner kronor för staten år 2035. Detta innebär att staten får cirka 90 procent av de framtida skatteintäkterna, medan kommunerna endast får cirka 10 procent.

De stora investeringarna kommer att driva ekonomisk tillväxt i Västernorrland och bidra till en starkare nationell ekonomi. Vidare kommer investeringarna leda till en ökning av arbetstillfällen och attrahera kompetens till regionen. Investeringarna i grön omställning är också en förutsättning för att EU:s och Sveriges klimatmål ska kunna nås och Sverige möjligheter att stärka sin position som ledande inom hållbar industri.

En förutsättning för att de positiva effekterna ska realiseras är dock en förändrad ansvars- och riskdelningsmodell mellan stat och kommuner. Om etableringskommunerna fortsatt måste bära en oproportionerligt stor del av kostnaderna för de nödvändiga investeringarna, riskerar deras ekonomiska stabilitet att hotas. Utan tillräckligt stöd från staten kan genomförandet av investeringarna försenas eller inte bli av, vilket skulle försvåra den gröna omställningen och riskera de ekonomiska fördelarna. Den nuvarande riskfördelningen ger inte kommunerna tillräckliga incitament att genomföra de nödvändiga investeringarna, vilket kan leda till att viktiga projekt inte realiseras.

Slutsatser och rekommendationer

För att säkerställa att de positiva effekterna av de stora investeringarna i grön omställning och försvar realiseras, och för att minimera riskerna, är det avgörande att

ansvarsfördelningen mellan stat och kommuner förändras. Staten bör ta ett större ansvar för att finansiera de nödvändiga investeringarna i infrastruktur, bostäder och offentlig service kopplat till större strategiska etableringar. Detta kan göras genom att justera det finansiella överskottsmålet och öka statens del av skuldsättningen.

Det är inte rimligt att enskilda kommuner ska ta en så stor del av ansvaret för att näringslivets planerade satsningar ska bli verklighet. Det rimmar dåligt både mot bakgrund mot Sveriges åtaganden på klimatområdet och den nationella utrikeshandelsstrategin som talar om att prioritera strategiskt viktiga investeringar som är högt positionerade i värdekedjorna. Parallellt med klimatutmaningarna har också det geopolitiska läget snabbt försämrats med krig i Europa och ett begynnande handelskrig där kampen om strategiska naturtillgångar och olika typer av statligt stöd för att locka investeringar skapat ett nytt internationellt landskap att navigera i.

En mer aktiv statlig industripolitik är nödvändig för att säkerställa att de stora industriella satsningarna kan genomföras på ett hållbart och effektivt sätt. Genom att implementera rekommendationerna från Tillväxtanalys, såsom att införa en klassificering för strategiska investeringar och skapa en sammanhållen mottagningsstruktur, kan Sverige skapa en robust strategi för att attrahera och hantera stora investeringar.

- Samla erfarenheter av tidigare insatser i samband med stora investeringar
- Inför en klassificering för särskilt stora och/eller särskilt strategiska investeringar
- En sammanhållen mottagningsstruktur aktiveras för dessa investeringar
- Möjlighet till riktat statligt stöd för samhällsomvandling

Ett förslag är att en statlig myndighet eller en oberoende utredning får i uppdrag att utreda hur en klassificering för strategiska investeringar kan införas och hur samverkan mellan stat, region och kommuner kan utvecklas för att kunna attrahera fler större investeringar och genomföra den gröna strukturomvandlingen på ett framgångsrikt sätt. Samt ge konkreta förslag till hur risk- och ansvarsfördelning mellan stat och kommuner kan utformas bättre.

Sammanfattningsvis visar denna rapport att de stora satsningarna på grön omställning och försvar i Västernorrland har potential att skapa betydande ekonomiska och sociala fördelar både regionalt och nationellt. För att dessa fördelar ska realiseras krävs dock samordnade insatser och ett ökat ansvarstagande från staten.

8. REFERENSER

Affärsvärlden (2025). Stegras fem utmaningar.

<https://www.affarsvarlden.se/artikel/afv-listar-fem-punkter-som-avgor-om-stegra-lyckas>

Affärsvärlden (2025). Projektörens bröd – vindkraftens död?

<https://www.affarsvarlden.se/artikel/sandstrom-projektorens-brod-vindkraftens-dod>

Andersson, F. N. G., Bauer, F., Nilsson, L. J. (2024). Politikens roll för näringslivets klimatomställning. SNS.

<https://www.sns.se/artiklar/politikens-roll-for-naringslivets-klimatomstallning/>

Boverket (2024). Öppna data – Regionala byggbehovsberäkningar

<https://www.boverket.se/sv/om-boverket/oppna-data/byggbehovsberakning/>

Cinis Fertilizer (2023). Cinis Fertilizer tidigarelägger expansionen i USA och prioriterar upp produktions--anläggningen i Kentucky

<https://www.cinis-fertilizer.com/sv/media/pressmeddelanden/2023/cinis-fertilizer-tidigarelagger-expansionen-i-usa-och-prioriterar-upp-produktionsanlaggningen-i-kentucky/>

Dagens industri (2025). LKAB tvekar om Hybrit – igen: "Har inte bråttom"

<https://www.di.se/nyheter/lkab-tvekar-om-hybrit-igen-har-inte-brattom/>

Energimyndigheten (2025). Korttidsprognos vinter 2025

<https://energimyndigheten.a-w2m.se/System/TemplateView.aspx?p=Arkitektkopia&id=7f9308fda35748f4800388a31aa13537&l=t&cat=%2FPrognoser%20och%20Scenarier&lstqty=1>

EU-kommissionen (hämtad 2025-04-24). EU:s gröna giv

https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_sv

FOI (2024). FOI:s stöd till Försvarsmaktens förmågeinriktning 2022 – 2024 - slutrapport

[FOI:s stöd till Försvarsmaktens förmågeinriktning 2022-2024 - slutrapport](#)

Forskning och framsteg (2025). Northvolts konkurs. Hur svårt kan det vara att tillverka batterier?

https://fof.se/artikel/northvolts-konkurs-hur-svart-kan-det-vara-att-tillverka-batterier/#swedbankpay_payment:cf23a1dba280:ffd_130

Henrekson, M., Sandström, C. (2023). "Det "gröna" stålet i Norr land – ett nytt Stålverk 80?". Ekonomisk Debatt 51(1), 56–60.

<https://www.nationalekonomi.se/wp-content/uploads/2023/02/51-1-mhcs.pdf>

Industriekonomerna (2023). Många nya jobb direkt och indirekt tack vare industrin och dess gröna omställning.

<https://industriarbetsgivarna.se/wp-content/uploads/2023/08/IO-analys-2023-Industriekonomerna-1.pdf>

IVA (2024). Industrisatsningarna i norra Sverige.

<https://www.iva.se/publicerat/industrisatsningarna-i-norra-sverige/>

Länsstyrelsen Västernorrland (2024). Bostadsmarknadsanalys 2024

Västernorrlands län

<https://www.boverket.se/contentassets/56b41b3b67c84d27bcd3245894c535fe/vasternorrlands-lan-2024.pdf>

Regeringskansliet (2024). Rapport från ett skeende.

<https://www.regeringen.se/contentassets/b571d8b97cb84af98b77fb8ed471b341/rapport-fran-ett-skeende.pdf>

Regeringskansliet (2023). Nytt ramverk för finanspolitiken, SOU 2023:92

<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2023/12/sou-202392/>

Regeringskansliet (2023). Långtidsutredningen 2023

<https://www.regeringen.se/contentassets/bb491111dd174ea8bae1fefdd58ddeb6/langtidsutredningen-2023---finanspolitisk-konjunkturstabilisering-sou-202385.pdf>

Regeringskansliet (2023). Strategi för Sveriges utrikeshandel, investeringar och globala konkurrenskraft

<https://www.regeringen.se/contentassets/0fcabeeb93aa4a7bb12574e09ded25f6/strategi-for-sveriges-utrikeshandel-investeringar-och-globala-konkurrenskraft/>

Region Norrbotten (2024). Industriomställningen och dess samhällsekonomiska effekter (Rapport av McKinsey på uppdrag av Region Norrbotten).

<https://utvecklanorrbotten.se/media/gv5gswwho/gron-industrialisering-nb-webb.pdf>

Region Västernorrland (2025, kommande). Regional Elnätsanalys Västernorrland 2024 (Rapport av WSP på uppdrag av Region Västernorrland).

SKR (2024). En stabil välfärd i vardag och kris. Fem förslag för en hållbar finansiering

<https://skr.se/download/18.7001dc9e1900c5817f2653c3/1718890197359/En-stabil-valfard-Almedalen-2024.pdf>

SKR (2024). Den gröna omställningen. Hur blir etableringarna verklighet?

<https://skr.se/download/18.51a2292e1900c66f385163f0/1718370041108/Den-grona-omstallningen.pdf>

SKR (2023). Vem ska stå för riskerna?

<https://skr.se/download/18.3cd0d917188ba187434942c6/1695990963493/Vem-ska-sta-for-risken.pdf>

SOFF (2024). Försvarsmarknaden – trender inför 2024

<https://soff.se/2024/01/05/forsvarsmarknaden-trender-infor-2024/>

Sveriges Radio (2025). Ny satsning på fossilfritt bränsle - kan bli största i Europa

<https://www.sverigesradio.se/artikel/ny-satsning-pa-fossilfritt-bransle-en-av-europas-storsta-anlaggningar>

Sveriges Radio (2025). Framtidstro i Torsboda trots avhoppet: "Projektet lever vidare"

<https://www.sverigesradio.se/artikel/hoppet-i-torsboda-lever-vidare-trots-att-ptl-drar-sig-ur>

SVT Nyheter (2024). Regementet i Sollefteå byggs upp på nytt

<https://www.svt.se/nyheter/inrikes/regemente-byggs-upp-igen-i-solleftea>

SVT Nyheter (2024). Storsatsningen på fartygsbränsle i Örnsköldsvik stoppas

<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vasternorrland/storsatsningen-pa-flygbransle-i-ornskoldsvik-stoppas>

SVT Nyheter (2024). Ny miljardinvestering på Hitachi – stor utbyggnad i Ludvika och Västerås

<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/dalarna/ny-miljardinvestering-pa-hitachi-stor-utbyggnad-av-ludvikafabriken>

SVT Nyheter (2024). Ökad efterfrågan på stridsfordon hos BAE Hägglunds skapar högtryck i Örnsköldsvik

<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vasternorrland/exportsucce-for-vapenjatten-bae-hagglunds-skapar-hogtryck-i-ornskoldsvik>

SVT Nyheter (2023). Svenskt företag senarelägger fabrik i Skellefteå – prioriterar USA

<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vasterbotten/svenskt-foretag-senarelagger-fabrik-i-skelleftea-prioriterar-usa--5vaq8z>

SVT Nyheter (2022). Ännu en miljardorder till BAE Systems Hägglunds

<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vasternorrland/annu-en-miljardorder-till-bae-systems-hagglunds>

Statistiska centralbyrån (2022). Trender och prognoser Västernorrland

https://analysportalnorr.se/wp-content/uploads/2022/06/Trender-och-prognoser-Vasternorrland_fin.pdf

Tillväxtanalys (2025). Att landa en gigainvestering. Erfarenheter och lärdomar från ett kommunalt perspektiv

https://www.tillvaxtanalys.se/download/18.2451fc16194646f163967ef3/1741005240648/Rapport_2025_01%20Att%20landa%20en%20gigainvestering.pdf

Tillväxtanalys (2025). Nyindustrialiseringens påverkan på arbetskraften i Skellefteå. En statistisk reflektion.

https://www.tillvaxtanalys.se/download/18.7d1a08441946464d0cd756af/1737550232537/Rapport_2025_02%20Nyindustrialiseringens%20p%C3%A5verkan%20p%C3%A5%20arbetskraften%20i%20Skellefte%C3%A5.pdf

Tillväxtanalys (2024). Ny kraft i norr.

https://www.tillvaxtanalys.se/download/18.706c70df1932999ea34548c5/1732030039286/Rapport_2024_12%20Ny%20kraft%20i%20norr.pdf

Tillväxtanalys (2021). “We are in the business of trust” – erfarenheter från fyra investeringsprocesser

https://www.tillvaxtanalys.se/download/18.4edb065c1770000029e388da/1612187093585/PM_2021_01_We%20are%20in%20the%20business%20of%20trust.pdf

Tillväxtanalys (2018). Statens roll vid grön omställning genom aktiv industripolitik.

https://www.tillvaxtanalys.se/download/18.62dd45451715a00666f21184/1586366215582/pm_2018_10_Statens%20roll%20vid%20gr%C3%B6n%20omst%C3%A4llning%20genom%20aktiv%20industripolitik.pdf

9. BILAGA – RAPS-MODELLEN

Scenarioanalysen har genomförts med Raps-modellen. Raps står för regionalt analys- och prognosystem och är ett verktyg för regional planering. Programmet använder regional statistik, ekonomisk teori och historiska samband för att skapa prognoser. Tillväxtverket är systemägare och WSP är ansvariga för modellutveckling och utbildningssatsningar.⁵⁵

Raps används för att skapa prognoser på flera olika geografiska nivåer. Prognoser som kan användas i det regionala utvecklingsarbetet, främst som stöd- och diskussionsunderlag.

Det är bland annat möjligt att undersöka utvecklingen på nationell- eller regional nivå. För större geografiska områden är det även möjligt att bryta ner resultaten på enskilda kommuner. Dessutom är det möjligt att avgränsa undersökningsområdet till att endast innefatta ett fåtal kommuner. Raps kan alltså utföra analyser på riks-, läns-, kommunnivå samt för funktionella analysregioner (FA-regioner).

Exempel på olika typer av Raps-analyser och prognoser:

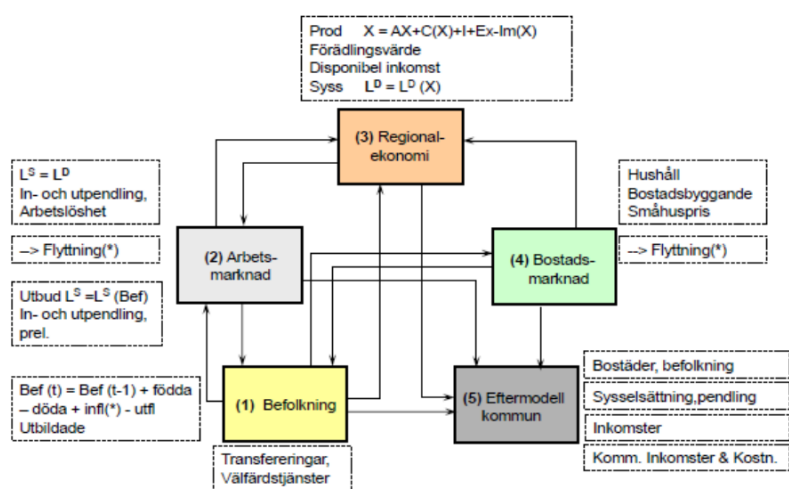
- Nulägesbeskrivningar
- Utvecklingsbeskrivningar över tid
- Regionala jämförelser
- Scenario- och konsekvensanalyser
- Kontrafaktiska analyser
- Regionalisering av nationella förutsättningar
- Bostadsprognoser
- Sysselsättningsprognoser
- Kompetensförsörjningsprognoser

Raps är uppbyggt kring fem delmodeller som länkar samman befolkning, arbetsmarknad, regional ekonomi, bostadsmarknad, samt en kommunal eftermodell. Delmodellerna bygger på kontinuerligt uppdaterad statistik, Statistiska centralbyråns demografiska antaganden och långtidsutredningens antaganden om branschutveckling. Tillsammans med ett antal justerbara parametrar kan Raps således skapa prognoser och alternativa scenarion.

---

⁵⁵ [Vad är Raps?](#)

Figur 14. Schematisk bild över Raps-modellen och dess olika moduler.

Källa: Tillväxtverket